МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КІиранди
27
СЕНТЯБРЬ
1959 ш.
№ 78 (2390)
Мах 20 кеп.

Хургйолча ССКП ЦК-а Пленума сийна толамаш даха

Доккхий декхараш да укх деношка юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтараш. Цхьатарра дІадоладенна, тайп-тайпара дукха, гуйран балхаш да шиъ ханнахьа йистедаха дезаш. Царех керттера дараш гуйран ялат агротехнико яххача тайпара дІадер, зябь аьха йистеяккхар, хьажкІаши гидуаргаши ханнахьа чуэцар да. Цул совгІа чакхдала гарга гІертад хІанз юрта боахама шу. Цудухьа семилетка хьалхарча шера тІаийца декхараш массанахьа а кхоачашдеш хила деза. Из гІулакх карагІдаргда колхозий, совхозий кулгалхоша болх дика вІаштІехьабоаккхе.

Кастта хургйолаш я ССКП ЦК-а Пленум. Цо лохаргда вай юрта боахам кхы а сихагІа дегІабоагІаргбола наькъаш. Укх деношка шерра социалистически яхь а йоаржаяь дика толамаш доахаш болх беш ба вай республика юрта боахама къахьегамхой.

Дика болх бу Назрановски районера «Октябра 40 шу» яхача совхозерча доахан леладераша. Укх шера цар 400 тонн шура паччахьалкхенна дІалургья аьнна дош деннадар. Сийленца кхоачашдаьд цар из дош. Ханал 4 бутт хьалхагІа 495 тонн яьккхай цар доахангара, хІаьта цунах 400 тонн Даьхенна дІаеннай.

Иштта дика толамаш доахаш ба Грозненски районерча Староюртовски совхозера дояркаш. Шера йола план Пленум хьаеллача денга кхоачашъе лаьрхІад цар. Шоаш тІаийца декхараш кхоачашдеш ба уж.

Шалински районерча «Джалка» яхача совхозе болх беш ва Джамалаев Татеи Наурзукаев Салаудии. Шин сагах латтача цу звенос баьр чІоагІа лоархІаме болх ба. 150 гектар хьажкІаш кхеяьй цар. 90 эзар пунт совгІа хьажкІаш я цар совхоза дІаяла лаьрхІараш. Кхо тонн чуйодаш йола 500 машин хургья царех. ХІанз уж чуэца болабеннаб уж. Из болх цу тайппара массане а дика дІа ца хьой пайда хургбац, цхьабараша болх чІоагІа бу аьнна, хІана аьлча тІаийца декхараш кхоачашдулургдац колхозе виъ-пхиъ саг дика болх беш хиларах. Цу гІулакха уйла еш хила веза массавола къахьегамхо. Цудухьа хьаллаьцар дукха ха йоаццаш республике цІи хеза йолча доярка Галаева Зинас Гагановай никъ.

ХІаьта цхьацца йолча моттигашка дика лелац гуйран балхаш. Шоаш тІаийца социалистически декхараш кхоачашдеш бац «Назрановски» совхозе. Пхи эзар гектар хьажкІаш дІайийнай совхозо. ХІаьта хІара гектара тІара 45 центнер чуэца аьнна декхар тІа а ийцад. ТІаккха мишта кхоачашду цар шоаш денна дош? ХІанз гектара тІара ягрьяраш 14 центнер мара яц. Из да хьажкІаш дегІайоагІача хана царна агротехнико яххача тайпара гІулакх ца дар. ХІаьта шоаш тІаийца декхараш дукха довзаш а бац колхоза кулгалхой. Цудухьа дукхагІа дола декхараш хІанз а кхоачашде гаьна да. Совхозо шурий план ах совгІа мара кхоачашъяьяц.

Геттара дика хьийкъай Сунженски районера Ленина цІерах йолча колхоза хьажкІаш. Цхьабакъда, уж чуэцара болх вІаштІехьабаьккхабац. ХьажкІаш чуэца йолалуча хана парторганизаце секретара Герасимова аьлар, председатель волча Амаговга хьажкІаш чуэца ши комбайн эш колхоза, аьнна. Вож раьза хиланзар цу гІулакха оарцагІа вала. ХІанз колхозе 1 мара комбайн яц хьажкІаш хьокхаш, чуэца езараш 340 гектар яле а. Цу колхозе соахка а иштта ледара хинна болх хІанз а кхы тоалуш бац.

— Баьца дааараш чуийца даьлча тхо сихагІа долалургда хьажкІаш хьакха, — йоах колхоза председатела нов. Амагова.

Из бакъахьа дац. Гуйранара балхаш де мегаргдац цаІаш хьалхеи шоллагІа дараш тІехьеи доахаш. Цхьатарра, шоай ханнахьа дІадахьа деза уж.

Къаьстта хьожаш хила деза хьажкІаш чуэцача балхага. Из болх сихагІа мел бу пайданегІа да. Укх шера вай республикера дуккха хьажкІаш кхыча областашка дІакхухьийтаргйолаш да фуна лаьрхІа. Цудухьа совхозий, колхозий кулгалхоша фуна дІайийна хьажкІаш чуэцара болх дика вІаштІехьабакхха беза.

Боккха лоархІам болаш гІулакх да хІанз доаханна Іана кийчо яр. Цхьаболчар геттара дика лелабу из болх. Грозненски шурий совхоза коллектив доаханна доакъар кийчдаь а яьнна хІанз фермашка хьатІакхухьаш я. Цул совгІа Іай доахан чудоахка кхийш а дика тоадаьд.

ХІаьта из болх ледара лел Первомайски районерча колхозашка. Цигара доахана помещенеш хІанз а тоаянза я, е уж тоае аьнна вІашагІтеха строительни бригадаш а яц.

Геттара мела лел из болх Надтеречни районе. Сентябрь бетта шин декадах укхаза 250 тонн мара гІожа доакъар кийчдаьдац. Цу районе арахьа хьакха шортта йол я. ХІаьта из гІулакх вІаштІехьадаккхац цар. Надтеречни совхозе аьлахи гулдаьча чахи даь холаш да арахьа. Уж совхозо лора а ца деш доахана дуаш латт. Цу тайпара кхоачамбоацараш юкъера дІадаха йиш йолаш а сиха дІадаха дезаш а да.

ХІанз семилетка хьалхара шу чакхдоалаш латт. Укх деношка совхозий, колхозий кулгалхоша вІаштІехьадаккха деза шера тІаийца декхараш кхоачашделга.

Хургйолча ССКП ЦК Пленумо дувцаргда вай юртбоахам сихагІа дегІабоалабара дешаш. Цу гІулакхо керда наькъаш гучадоахаргда. Цудухьа Пленума накъа болхаш юртбоахама къахьегамхоша шоаш бу болх хьинаре а ерригача торонех пайда эцаш а бе беза.

— Тахан баьчул овсарегІа фу дича хургбар-хьогІ кхоанара болх? — яхаш уйлаш е еза массане а. ТІаккха ше дика къахьегарах тоъам ца беш тІехьайиса участок хьалхаяккха хьажа веза. Гуйран балхаш техника эрга а йоаккхаш, цхьаккха а машин сеца ца латтийташ де деза.

Партийнии, профсоюзнии, советскии организацеш декхарийла я из болх сихагІа вІаштІехьабаккха.

СССР-а Министрий Совета Председательцарча прессгруппа баь хоам

ХьалхагІа хоам баьчча тайпара, 21-ча сентябре дийнахьа Н. С. Хрущеви цунца бахараши Калифорни яхача штата Сан-Хозе яхача городерча, ИБМ яхача счетни машинаш еча заводе хилар.

Предприяте администрацеи коллективои безаме тІаийцар Советски правительства керте латтар. Компане президента господина Т. Уотсона завод йовзийтар Н. С. Хрущевна, завода специалисташа эрсий меттала дика доашхаш дийцар технически дешаш. Заводе ше волаш Н. С. Хрущева болхлошцеи специалисташцеи цар вахара а балха а хьакъехьа къамаьлаш дир.

Заводской кафетере Іуйрана даа хІама оттадаьча Т. Уотсона дІайха моаршал хьаттар Н. С. Хрущевга. Цо дийцар дунен шоллагІа тІом болча хана летчик а волаш Советски Союзе биъ бутт боаккхаш хилар ше, советски нах американцашца безаме бар яхаш.

Цо даьча къамаьла жоп а луш Н. С. Хрущева аьлар.

— Господин, компане президент! Со а, соца баьхкараш а тІаэцарах чІоагІа баркал ала безам ба са хьона. Шун кафетере сона чІоагІа дукха дезаденнад самообслуживане гІулакх. Оаха а деладу из гІулакх, хІанз а кхоачам хиллал шерра даьржадеце а. Цу гІулакхах бола шун хьоххам тха предприятеша а хьаэца мегаргболаш ба.

Н. С. Хрущева дІахо аьлар: — цхьа дика хІама белгалдаккха декхарийла ва со: хІама лелалуча нахаца вІашагІкхийттача къамаьлаш деш царца бувца юкъара мотт жюрабоагІа тхона. ХІама лелалуча наха а оаха а вІаший чеххка кхетаду гІулакха тІехь дувцар. Из дукха деза сона.

ХІаьта цхьаболча профсоюзни е кхыча политически деятелашца вІашагІкхийттача аз къамаьл деш массаз а оттац тІулакх сона дийзача тайпара. Іайха къамаьл деш, г-н президент, Іа тика я яхаш йийцар шоай система. Кхетаде дезаш ма дий хІаране ший строй могаеш хилар. Воашта хет-хеттачоа тІехь совцаргда вай.

Сона дагайоагІа берашта яздаьча дувцар тІа цу тайпара гІулакх дика белгалдаьккха моттиг: ушалашкарча оалхазаро кулика кхай тІара оалхазар хьоашалгІа дех. Укх тайпара къамаьл хул царна юкъе: — мишта дах хьо кхай тІа? Екъа а кхий доацаш а ма йий цига. ХІаьта со ушалашка ях, дика я ушалашка,— йоах кулика.

Кхай тІарча оалхазаро юха йоах: — ушалашка йохкалуш йоал хьо, цІена лаьтта довзац хьона, хьажал. тханцига мел хоза я — бІайха малх хьеж, гобаьккха зизаш да.

ВІаши дувцар дика кхетадацар цар, хІаране ше-ше бакъдора.

Наха юкъе а иштта хул цкъаза. ХІаране ше-ший строй эггара дикагІа лерхІ. Цу хьакъехьа къовсаргдац вай. Оаш шоай вахара система дикагІа лерхІ, хІаьта оаха тхоай вахара система дикагІа лерхІ. Хано кьахьокхаргда ушалашка мала вах а тІетта сигала мала лел а. ФуннагІа дале а тха коммунистически байракх бетта тІа а яьнна. лаьтта Іочухьеж: ший американски воша тІехьа маца воагІаргва хьогІ яхаш, хьеж из. (Белалу, тІоараш тох).

Вай машаре, безаме къамаьлаш ду. Дикача дирижера санна аьлар Іа, президент. Юкъе латта тІулакхаш кхохкаде дагІац, цхьан хана алхха вахаро ше къоастадергдола дешаш хьалхьеде а дезац. Уж дешаш къувсаргдац вай. хІана аьлча уж кІоартагІа мел къовс гІулакхаш чІоагІагІа кхохкалургда, хІаьта гІулакхаш кхохка а ца долийташ кІаьдергІа вай. вІаши гаргагІа хилар духьа, доттагІал лоаттаде, дерригача дунен тІа машар Іалашбар духьа. (ТІоараш тох).

Американски халкъаца, американски правительствоца доттагІал хилар деза тхона, аз белгалдоаккх правительствоца доттагІал хилар, халкъи правительствои къеста а ца еш. хІана аьлча алхха иштта долча хьал тІа мара тхо тІехьакхувш дола толамаш доахалургдац, вешта аьлча вай мехкашта юкъера доттагІлен гІулакхаш хулалургдац. машаре доахалургдац. Цхьабараша хетт сога фуд машаре дахар яхаш. Аз дуккхаза а даьшхад из фуд, хІанз цІаьккхаз, а, цІаьккхаз а саббаре дашха кийча а ва. Ше цунах ца кхийттачо цІаьккхаз а уйла йойла. Нагахьа санна из ца кхетадой, хІанз кхетадалла вовккха хинна вац, хетачох, из вовкха хила веза, вахаро кхетадайтаргда цунга из, хила тарлургда дукхаза а корта лозабаьчул тІехьагІа машаре вахар хиланза даргдоаца хІама хилар цо кхетадеш. Лоацца аьлча, машаре вахар—из да вІашдухьалара системаш йола паччахьалкхенаш тІом а боацаш маьрша яхилга. (ТІоараш тох).

ЛадувгІарах баркал хилда хьона! (ТІоараш тох).

Предприятега хьежачул тІехьагІа Н. С. Хрущева цІаьккхаз а чІоагІа баркал аьлар компане президента г-н Уотсона, предприяте берригача сотрудникашта шоаш дика тІаэцарах.

Цул тІехьагІа самообслуживане принципах болх беш йолча кхачан продукташ йохкача тикага а нах чубаха цІеношк деш латтача районага а хьежар Н. С. Хрущев. Массанахьа а Советски правительства керте латтачоа безаме накъа ухар американцаш.. ТІоараш а детташ. «Машар», «Машар», «ДоттагІал», яхаш цІогІа а хьекхаш безаме моаршал хеттар цар.

21 сентябре сарахьа тородерча Іаьдало, хІама лелалуча наха, Сан-Францисско общественносто сийна че а яь тІаийцар Н. С. Хрущев. Къаьстта безамеи доттагІал тІехьеи из тІаийцача 2 эзар совгІа саг вар.

Цига къамаьлаш дир Къилбаседа Калифорне дунен халкъашта юкъерча гІулакхий Совета председатела Э. Рокуэлла, города мэра Д. Христофера, штата губернатора г-н Э. Брауна, г-н Г. Лоджа, «Коммонуэлс» яхача клуба председатела Г. Джонсона, Н. С. Хрущева.

Че йистейоалаш Н. С. Хрущева совгІата шеча дахчах яь председатела тон елар города мэра.

22-ча сентябре Іуйрана Н. С. Хрущеви цунца бахараши къаьсттача самолеташца Сан-Францискера дийнахьа Айова яхача штата столице городе Де-Мойне кхаьчар.

Сан-Франциско — Де-Мойн, 1959 шера 22 сентябрь.

* * *

22 сентябре делкъийга Н. С. Хрущев Айова яхача штата столице городе Де-Мойне кхаьчар. Аэродроме цунна накъа баьхкар города мэр Ч. Айлси торгови палата викалаши. Советски правительства керте латтачунга моаршал хатта улицашка арабаьнна 25 эзар саг гаргга городе баха нахи фермераши бар.

Де-Мойне ма кхаьччинге а Н. С. Хрущеви цунца бахараши дулха продукташ еча а уж хІаман юкъе йохкача а йоккха йоацача предприяте хилар. Иштта болх беча цунна лоаллаха уллача «Свифт» яхача фирма хьисаперча предприятера бараша забастовка йир. Цу зІамигача предприяте ма тІо а цун продукташ ма ийе а яхаш яр болхлой пикеташ.

Цул тІехьагІа Н. С. Хрущев городал ара уллача юрта боахама машинаш еча «Джон Дир» яхача фирма заводех цхьан заводе хилар. Цига Н. С. Хрушев машинашка а заводе еча оборудованега а хьежар.

Н. С. Хрущева белгалдаьккхар Советски Союзо тІехьа тІайоагІача хана а цу фирмаца торгови гІулакхаш леладергхилар. хІана аьлча цо дика хІамаш ю. Цхьабакъда заводерча технически процессо советски промышленноста ца ховш дола цхьаккха керда хІама дац.

Сарахьа Де-Мойнерча торгови палато Н. С. Хрущев сийдеш тІаийцар. Городерча хІама лелалуча наьха а Іаьдала а викалаша моаршал хьаттар Н. С. Хрущевга. Цар къамаьлашта жоп луш Н. С. Хрущева къамаьл дир.

Де-Мойн, 1959 шера 23 сентябрь.

СССР Министрий Совета Председатель нов. Н. С: Хрущев Америка ВІашагІкхийттача Штаташка хилар.

Сурта тІа: Сан-Франциско яхача заливе гІолла кемаца прогулка яьчул тІехьагІа морякага Роберг Эрвинага кулг луш воал Н. С. Хрущев.

ТАСС специальни корреспондента В. Егорова сурт (ТАСС фототелеграфаца хьайицад сурт).

Изобретателийн рационализаторийн Ерригсоюзни общества хьалхарча съезде

МОСКВА. Союзий ЦІен Колонни зале хьайийлай изобретателийн рационализаторийн Ерригсоюзни общества I съезд.

Сурта тІа: съезда заседани йолча хана.

Б. Трепетовеи В. Куновеи сурт. ТАСС фотохроника.

Города Де-Мойна торгови палате

ДЕ-МОЙН, 23 сентябрь. (ТАСС). Селхан городе Де-Мойне, Айова яхача штата столице, торгови палата столице, торгови палате ше къамаьл деш Советски правительства керте латтача Н. С. Хрущева юха а белгалдаьккхар, советски халкъ машара гІулакха, СССР-аи США-неи юкъера, дерригача мехкий халкъашта юкъера доттагІлен гІулакхаши барт-цхьоагІо тоаяра а дегІайоалаяра а хадданза тІехьалатташ хилар. Из де лерхІаш я, аьлар цо, берриганеша а дерригa герз дІадаккхарах Советски правительствос ООН-е оттаяь предложенеш. Из де лерхІаш я Германеца машара договор дарах йола Советски Союза предложенеш а. Тхона хетачох, аьлар Хрущева, уж гІулакхаш къоасталургдоацаш дац, нагахьа санна къоастаде безам бале. Эггара даькъала а вахара эшаш а дола гІулакх — машар лорабара гІулакх кхоачашде шоай низ тІабахийта а Іалальмате чІоагІа хьашт долаш хила а декхарийла да дерригa мехкаш. Дунен тІарча дерригача мехкий, эггара хьалха США-и СССР-еи, цхьоагІо хиланза яргьяц, цо гІулакхаш тоадергдолаш, «шийлача тІема» ша берригa бошабаь дІабоаккхаргболаш.

Айова яхача штате бахача нахага моаршал лу, СССР Министрий Совета Председатела белгалдаьккхар, вІашагІкхийттача Штатий юрта боахам чІоагІа механизаци яь хилар советски наьха довза боккха безам болга. ХІанз укх сахьата аьлар цо, шунцига юрта боахаме хІара болх беш волча сага сих лаьрхІа деш дола хІама тха колхозашка дечул лоархІам болаш дукхагІа да. Цхьабакъда, цифрай хьокхамаш механически вІаши нийсдар гІалате хургдар. СССР-еи США-и юрта боахамаш вІаши духьал латтача наькъаш тІа дегІадоагІаш да, аьлар Н. С. Хрущева. Цхьацца болча наьха доалахьа долча шун капиталистически боахамашка пайдана мел доацар цхьаккха бокъо йоацаш дІадоаккх. Шунцига да капитализмах доалла бокъонца дола конкуренце закон.

Тханцига юрта боахам социалистически новкъа дегІабоагІа. Колхозаш—ахархой боахамаш шоай лоІамегІа, ахархой шоаш раьза а болаш, вІашагІкхийтта хьахинна доккхий кооперативни боахамаш да. Цудухьа тханцигара къаьстта хьайийцача боахаме цу боахама тІа болх бе эшшал бола нах — лаьттанцарча балха, дІайийнача хІамашка хьажа, хьайбашта а коа тІарча оалхазарашта а гІулакх де эшшал бола нах хинна ца Іеш, кооператива членаш мел бола нах болх беш ба. Кооператива члений цхьадолча даькъо болх а беш, вож дакъа болх бе бокъо а йоацаш долча хьал тІа хила йиш мичий. Тхона гу колхозашка къахьегам вІаштІехьа баккхараа болхлой низах пайда эцара а хьакъехьа кхоачамбоацараш долга, уж кхоачамбоацараш дІадоах оаха.

Цунца дувзаденна Н. С. Хрущева аьлар, СССР-е юрта боахам механизацеи къахьегама овсарлеи хьакъехьа США-рчул тІехьабусаш хилар ханна дола хІама да. Укх тІеххьарча пхе шера СССР-а юрта боахама карагІдаьнна толамаш а дийца, цо аьлар, СССР-е юрта боахама практике а юртбоахама Іилма чухь а карагІдаьннача дуккха дарех пайда эцалургбар американски фермерашкеи специалисташкеи. Шунцига а иштта дукха да дика а хьаькъал лургдолаш а хІама, аьнна белгалдаьккхар Н. С. Хрущева. Оаш даьха толамаш могаде доагІаш да, хІаьта шун опыт Іомае а хьаллаца а мегаргйолаш я.

ВІаши юкъера экономически бувзамаш дегІадоаладара духьала барех а «советски экономиках кхерам ба» яхаш хабараш дувцарех а лаьца Н. С. Хрущева аьлар: бакъда, «Цхьан сага сих продукци яккхара хьакъехьа ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьакхе а царел хьалха довла а аьнна тха халкъо лозунг арадаьккхар. ХІаьта цо цхьаккха а «кхерам» тІатоссий-теш американцашта? Масала, аьлар цо, оаха лархІане а лархІац Айовера фермераш агрессивни нах, цар хьажкІаш а дулх а тханцига Кубанерча колхозаша хІанз доаккхачул дукхагІа доаккхар аьнна. ДІахо Н. С. Хрущева цхьадолча бакъдарашца дІахьекхар Советски Союза боахам машаре дегІабоалабара мел йоккхий торонаш хьайийлай СССР-а ворхІ шерарча плана чухь.

Укх тІеххьарча шерашка Советски Союзе баьхка дуккха а американцаш, царна юкъе цІи хезза бола паччахьалкхени общественнии деятелаш, хІама лелалуча наьха викалаш а болаш хилар дага а дохийта. Н. Хрущева аьлар, царна шоашта бІаргадайна хургда советски халкъа машар мел чІоагІа беза, американски халкъаца доттагІал хилар царна мел дукха деза. Цо аьлар, советски наьха безам ба вай мехкий халкъашта юкъерча доттагІлен гІулакхий опыт машар чІоагІбара хьашташта тІехь чІоагІъе а кхы а шеръе а. Шун мехкарча хІама лелалуча наха доккха гІулакх дулургда советско-американски гІулакхаш тоадеча, аьнна белгалдаьккхар Н. С. Хрущева. ХІанз дерригa адамаш дог доахаш да вай ханара керттера гІулакхаш къоастадара а машара гІулакх чІоагІдара а Советски Союзои ВІашагІкхийттача Штаташеи доккха гІулакх дергхиларах.

США. СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Сан-Франциске порташкарча грузчикийн складашкарча болхлойн профсоюзашка вахача хана.

ТАСС фотохроника.
(ТАСС фототелеграфаца хьанийцад сурт).

Завода коллектив доккха толамаш доахаш я

Грозненски орден лелаеча мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо берригача советски къахьегамхоша санна керда декхараш тІаийцад: семилетка хьалхарча шера йола план ханал хьалха кхоачашъе, продукцега дІабода мах лохбеш Даьхенна планал совгІа итташ эзараш тонн доагам дала, рационализаторски предложенеш балха юкъе а кхувлаш паччахьалкхенна 20 миллион сом кходе.

Шоаш тІаийца декхараш сийленца кхоачашду завода подсобни цехи технологашеи болхлошеи. ХІара бетта коллективо кертерча продукце план тІеххоачашъю; доагам, хий, пар, электроэнерги кхою. БархІ бетта йола план завода коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй.

Дукха ха йоацаш завода коксови парафинови цехаш тІехьаюсаш яр. ХІара бетта план кхоачашйийцар цар. ССКП XXI-ча съездеи ЦК июньски Пленумеи соцамаш хинначул тІехьагІа цІаьхха доккха хувцамаш хилар цига. ХІанз тІехь тІабоагІача бетта йола план кхоачашъеш ба уж. Август бетта парафин яккхара план 114,8 процент, кокс 103,5 процент кхоачашъяьй цу коллективаша.

Белгал даккха дезаш да завода технологаша нефтепродукташ яхара план доагам, пар электроэнерги кІезигагІа йохийташ кхоачашъяь хилар. Дуккхача хана денз болх беш хиннача болхлоша шоай балха йоккха говзал дукха ха йоацаш фабрично-заводской училищера, техникумашкара баьхкача къонача болхлошта Іомаю. Технологашта юкъе цІи хеза ва оператор Петр Силкин. Заводе 20 шера болх беш дукхачарна Іомабаьб цо операторий болх. Цун хинна ученикаш Башкире, Баку, Урале, кхыйолча городий заводашка операторий болх беш ба. ХІанз цунца Іомалуш ба В. Коростылова, Л. Соловьева, Ю. Дворецкий. Дукха ха йоацаш Ленин орден еннай Петр Силкина. Нн. П. Силкини М. А. Абасалиеви балха болча установка хІара бетта производственни план тІеххкхоачашъю. Дахача шера Ерригсоюзни социалистически яхье дика толамаш дахарах шоллагІа преми еннай цу установкана. хІаьта укх шера хьалхара моттиг яккха, аьнна декхар оттадаьд цар шоашта хьалхашка. Доккха толамаш даьхад цар хІанзлехьа а. Ер шу доладалча денз Даьхенна планал совгІа 35 эшелон совгІа доагам деннад, миллионн сомага кхоачаш паччахьалкхен рузкъа кходаьд. Дукха ха йоацаш коммунистически къахьегама бригада цІи яьккхай цу установка коллективо.

Иштта дика болх беш я нов. Петросов начальник вола № 7 йолча установка коллектив а. 30 эзар тонн парафинисти дестилат еннай цар планал совгІа.

ХІанз завода коллектив шоаш тІаийца декхараш сихагІа кхоачашде шоай берригa низ тІабахийта болх беш я: семилетка хьалхарча шера план 20 ди хьалха кхоачашъе.

М. МИРОНОВ,
завода кертерча инженера заместитель.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Контрола бокъо кхоачашъеш

Семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе ер шу долалуш районе хьалхара яращца социалистически яхье яьннарех я «Правобережни» мехкдаьтта промыслови управлене коллектив. ТIаийца социалистически декхараш кхоачашделга эггара кертерадарех декхар а лерхIаш къахьегаш хьайоагIа из коллектив, хIаьта парторганизаце хадданза кулгал а ду цун балха.

Укх деношка хиннача партийни организаце отчетно - хоржама собране белгалдир дуккха халонаш духьал йиънна яле а паччахьалкхен плани мехкдаьтта даккхара тIаийца социалистически декхараши кхоачашдеш партийни организаце дукха къахьийга хилар. ТIаийца декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш даьхад нефтяникий коллективо. ЧIоагIа болх баьб цар мехкдаьтта скважинашта телемеханизаци еш а. ХIанз еррига скважинаш телеуправлени йолаш я, хIаьта цар балхага цхьан диспетчерскера е йиш йолаш а я. Цо торо хулийт ший ханнахьа балха юкъера кхоачамбоацараш гучадаха а уж сихагIа дIададахара де мел дезар де а.

ДукхагIа йолча скважинашка подвесни люстраш лелаю, из бахьан долаш сихагIа тоае вIаштIехьадоал уж. Болх ца беш льатта №№ 73, 82 йола скважинаш болх бе йолаялийтай. Цу тайпара болх баро торо хилийтар тIаийца социалистически декхараш тIеххкоачашде. Мехкдаьтта даккхара 8 бетта йола план 113,2 процент кхоачашъяьй, хIаьта массехк эзар тонн планал совгIа «Iаьржа дошув» а даьккхад. ХIанз нефтепромысла коллектив октябра счетах мехкдаьтта доаккхаш я. ХIара бетта лакхлу цар къахьегама овсарле. Иштта 8 бетта планах йолчул 15,8 процент лакхъяьй къахьегама овсарле, мехкдаьттах дIабода мах лохбара счетах 522 эзар сом кходаьд. ХIара денна дукхагIа хулаш латт социалистически яхье хьалха латтараш. Царех ба оператораш нн. А. Алексеев, И. Круглов, И. Иванов, И. Ананьев, А. Лунгу, иштта кхыбараш а.

— Иштта дика толамаш даха вIаштIехьа даьлар тха, — йоах ший отчетни доклада тIа партбюро секретара нов. Паука, — парторганизаце социалистически декхараш кхоачашдара хадданза контроль а лелаеш, предприяте болх тоабара новкъостал деш хилар бахьан долаш.

Партийни собранешка а бюро заседанешка а каст-каста дувцар администраце боахама гIулакхий деш, хIаьта кулгалхошка отчеташ а ейтар баьча балхах. Цо торо хулийтар йолаш йола торонаш гучаяха а шоаш доал деш йолча балха участкашка коммунисташ бехктокхаме лархIа а. Цехашка коммунисташ дIанийсбара гIулакх а ханнахьа терко а яь тоадаьд партийни организаце. Цу коллективерча дукхагIа болча коммунисташа хьинаре дакъа лоац наха юкъе лелабеча политически балха, хIаьта дуккха рационализаторски предложенеш а тел цар.

Иштта дика тоабенна партийни организаце болх хиннабале а ССКП Уставо маяххара администраце балха контроль лелаелга дизза чакхдаккхац парторганизаце. Отчетно - харжара партийни собране белгалдеча тайпара промысла партийни бюро кхоачамбоацарашта духьал къовсам лелабеш яц.

Рационализаторски предложенеши изобретенеши балха юкъейоалаяра а коммунисташта технически дешар хьехара а администрацена контроль мела лелаю партбюрос. Кхоачамболлаш лелабац хьалхагIа хиннача собраней решенеш кхоачашъяра болх а. Масала, партийни собране решени яь яр керттера механик нов. Игнатенко рационализацеи изобретенеи болх тоабе декхарийла веш, бакъда из решени кхоачаш ца еш йисар. Партийни организаце ший цхьан собране дийцадар скважинаш юлаш йолча насосага болх болабайта беза аьнна, бакъда, тIеххьара собрани хинначул тIехьагIа мара цунга болх-м болабайтанзар.

Из кхоачамбоацар дувцаш партбюрона чIоаггIа критика йир мехкдаьтта даккхара комплексни бригада мастера помощник волча нов. Варварина. Дуккха дика решенеш тIаийю вай партсобранешка, бакъда уж кхоачашъелга партбюрос во вIашагIа-м дол, яхаш дувцар цо.

Дукха кхоачамбоацараш да болхлойи гIулакхера барийи коллектива юкъе лелабеча массово-политически балхаца а, цхьаболча болхлоша къахьегама дисциплина телхаю. Цунах лаьца дийцар энергоцеха начальника нов. Флемина. Энергоцехе докладаши беседаши кIезига еш хилар а тIеххьарча 4-5 бетта цехе цхьаккха къахьегама листок арахийца ца хилари, собранешка болхлоша къамаьл кIезига деш хилари белгалдир цо.

Наха юкъе беча кхетама балха хетадаь дар пожарни охранерча коммуниста нов. Хлыстовеи промыслови комитета председатела нов. Дрогинеи, иштта кхыбарашеи даь къамаьлаш.

Коммуниста, нефтепромыслови управлене начальника, нов. Мурашко белгалдир нохчашхеи гIалгIашхеи болча болхлошта юкъера, къаьстта кхалнаха юкъера болх партийни организаце мела лелабеш хилар.

Отчетни доклад хиннача пренеех 10 саго къамаьл дир. Массане а парторганизаце болх тоабарахи юкъера кхоачамбоацараш сихагIа дIададахарахи йола предложенеш а тийлар.

Ф. ВАСИЛЬКОВ,
ССКП Грозненски райкома орготдела заведующи.

Комиссе новкъосталца

Машиннаькъа 15 дистанце парторганизаце вIашагIъеллача техниках пайда эцарах из балха юкъейоалаяраи контроль лелаеча комиссе председатель нов. И. С. Близнюки комиссе членаш Х. С. Сабирови М. Г. Исаеви тхона бIаргабайра дуккха технически книжкаш а журналаш а вIашагI а теха царга хьежаш боахкаш.

— Гой шоана,—аьлар вела а къежа нов. Близнюка,—тIеххьарча хана техниках пайда эцаш, хьалха латта дукха хана денз «къаенна» латт кхыча дистанцеша баьча балха опытага хьежаш доахк тхо, из опыт тхоай дистанце йоаржае цага долаш. Цхьадола пайда эца мегаргдола хIамаш кора а даь тхона.

Из дар укх шера август бетта.

Комисси вIашагIъеллача хьалхарча дийнахь денз планах дIаболабаьб цар шоай болх. Эггара хьалха механизацех пайда мишта эц хьожаш хилар комисси. Цунна гучадьлар цхьайола техника дистанце пайда а ца эцаш складе латтилга, е болх беш йолчох а бизза пайда ца эцилга.

Мастерскерча пхьоале латт пневматически жIов. ДукхагIа долча даькъе цунца кхоачашду пхьоале хьачу мел денна заказаш. Цунна юхе латт укх тIеххьарча цхьан шера цхьаккха пайда ца луш йола цхьакха жIов. Цун мах 6 эзар сом ба. Цунах кхы пайда ца эце из дIаяккха еза, аьнна предложени елар комиссе.

Цхьаькха а кхоачамбоацар гучадаьккхар комиссе. Дистанце безмонтажни 10 насос я, цар мах 9 эзар сом ба. Бакъда царех цхьаккха пайда ца эцаш лоаттаю уж.

Машиннаькъахой къахьегам аттагIа хургболаш лелаеш йоацача техниках пайда боал, ала йиш йий, нагахьа санна цунца болх беш хилча болхлошта халагIа хилча, хIаьта сихха цунца болх бе йиш а ца хилча? Иштта дукха хана денз «къаенна» латт дистанце шпалаш Iойоахаш йола кранаш. Ерригаш а 4 я уж, цар мах 6 эзар сом ба.

Техниках бизза пайда ца эцаш, из майрра балха юкъейоалае дистанце хьалхле лелаераш ца лоархIабеш йола моттигаш а гучаяьхар комиссе.

Комиссе гучадаьха кхоачамбоацараш сихха дIададьхар дистанце кулгалхоша. Из цу боккхача балха цхьа юхьиг мара яц. Бакъда хIанззехьа а ала йиш йолаш да парторганизацешка вIашагIъеххача партийни контрола комиссеша кхоачамбоацараш дIадаха а, йолаш йола торонаш гучаяха а доккха новкъостал ду, аьнна.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ,
город Гудермес.

Партийни контрола комиссеш болх беш я

ССКП ЦК-а соцамга хьежжа тха промысла партийни организаце вIашагIъехкай партийни контрола комиссеш.

Дукха кхоачамбоацараш да тха промысле механизации автоматизации яра а рационализации изобретательствои дегIайоалаяра а лелабеча балха юкъе. Цу гIулакхашта контроль лелае вIашагIъеллача комиссе председатель нов. Х. Г. Нозадзеи комиссе членашеи ший ханнахьа теркалдир уж кхоачамбоацараш. Ерригача бригадашкеи участкашкеи шоаш хинначул тIехьагIа царна гучадьлар механизации автоматизации яра хьакъехьа промысла ший де йиш яр а деш ца хилар, промысла кулгалхоша нн. Паукеи, Фунтиковеи цу лоархIамерча гIулакха терко еш ца хилар.

Цхьа шу совгIа ха я насосни мастерске халача балхашта механизаци е еза яхаш хабараш дувца, бакъда хабарел сов доалаш хIама-м дац цига.

Иштта комиссе теркалдир рационализаторащцара болх промысле чIоагIа мела лелилга, цхьаболча рационализатораша енна предложенеш ший ханнахьа хьажа а хьежа балха юкъе ца кхуxьилга, хIаьта из бахьан долаш укх шера кIезигагIа ба рационализатораша.

Дукха кхоачамбоацараш да промысле ССКП ЦК-а июньски Пленума решенеш кхоачаш а еш автоматизации комплексни механизации яра балха юкъе а. Цу даькъе дукхагIа бехке я «Малгобекнефть» НПУ, хIана аьлча ший ханнахьа эшаш йолча механизмашца промысла цо Iалаш ца яьндаь.

Комиссе ше гучадаьха кхоачамбоацараш сихагIа дIададахардухьа партийни собране оттадир из дош.

Собрани хинначул тIехьагIа дикка тоабеннаб промыслера механизации автоматизации яра болх, хIаьта комиссе тийнна предложенеш кхоачаш а еш промысла кулгалхоша хIанзехьа а дукхагIа дола кхоачамбоацараш дIадаьхад.

Болх бе йолаеннай мехкдаьтта хIара тоннах дIабода мах лохбараи, арахецаш йола продукци дикагIа хилийтараи контроль лелаеш йолеи материально - технически снабженеи ший ханнахьа товарни мехкдаьтта дохкараи контроль лелаеш йола а комиссеш.

Боахама гIулакхашта контроль лелае, аьнна вIашагIъехка комиссеш промысла хьалхашка латта декхараш кхоачашдара чIоагIа новкъостал деш я.

В. СМИРНОВ,
«Малгобекнефть» НПУ 1-ча промысла партбюро секретарь.

«Красный молот» яхача заводе парторганизаце вIашагIъеллача производственни процессашта автоматизации механизации яра партийни контроль лелаеча комиссе дика дIаболабаьб ший болх.

Сурта тIа: Комисси ший аргIан декхарий план ювцаш я. Аьттехьара аьрдехьа: комиссе председатель С. Т. Воропаев, комиссе членаш:

И. П. Макеев, Л. И. Машай, В. Т. Панков.

И. Плиева сурт.

СССР-а Министрий Совете

Шоай предприятешта эша специалисташ лакхерча дешара заведенешкеи техникумашкеи кийчбеча промышленни предприятеша, совхозаша, колхозаша дакъа лоацаргдолаш соцам баьб СССР-а Министрий Совето.

Ховш ма дий, укх тIеххьарча шерашка дукха гIулакхаш даьлга, практически опыт йола кагирхой эггара дукхагIа вузашкеи техникумашкеи деша бахийтара. Царех да, шин шерал кIезигагIа йоацаш практически балха стаж йола нах эггара хьалха вузашкеи техникумашкеи деша дIаийбар, лакхереи юкъера специальнии дешар сарахьа заочни а дешаргдолаш шерра юкъе доаладар, производстве болх беш боллашехь а дешаш болча студенташта кхы тIа а льготаш ялар, кхыдараш а.

Уж дерригаш а дизза могадаьд советски наха.

ДIахо йодача хана лакхереи юкъера специальнии дешар йистедаьккха специалисташ дикагIа кийчбаь хилийта а студенташтеи дешархоштеи юкъе беча идейно-кхетама балха боарам лакхбе а лерхIаш СССР-а Министрий Совета бакъахьа хет, лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка нах деша ахара хIанзара порядок йоллашехь а, болх беш бола кагирхой промышленни предприятешеи, стройкашеи, совхозашеи вузашка а техникумашка а шоаш деша бахийтача, студенташтеи дешархоштеи уж деша дIабохийтача организацеша степенди а тергдолаш, хIаьта вуз е техникум йистеяьккха специалисташ шоаш деша бахийтача предприяте болх бе а боагIаргболаш.

Вузашкеи техникумашкеи колхозникаш деша бахийта колхозашта бокъо ялар дехаш дикагIа йолча колхозаша яь предложеаеш могаяьй СССР-а Министрий Совето, деша бохийтарашта колхозаша шоай чотах стипенди а лургдолаш, хIаьта вуз е техникум йистеяьккха специалисташ болх бе шоаш деша бохийтача колхозе юха а боагIаргболаш.

СССР-а Министрий Совета соцам тIа йоах, вузашкеи техникумашкеи деша бахийта беза производства эггара дикагIа бола болхлой, шин шерал кIезигагIа йоацаш практически балха стаж йола, эггара чIоагIагIа кийчбенна а дика кхеташ а бола нах.

Деша бахийта нах а хорж, деша а бохийт предприятей кулгалхоша, колхозий правленеша, общественни организацеша. Вузашкеи техникумашкеи деша бахийтача наьха кандидатураш ювц предприятей болхлой производственни совещанешкеи собранешкеи, колхозий правленей заседанешка, колхозникий юкъарча собранешка, общественни организацешка. Болхлой, колхозникаш, гIулакхера нах вузашкеи техникумашкеи деша хьожабар производственни балха доккхий хьокхамаш даха цар дог ураоттадеш дола гIулакх а хинна дIаотта деза.

Промышленни предприятеша, стройкаша, совхозаша деша бахийтача наха деша дIаэцара бокъонех йоагIача порядках экзаменаш дIалу, конкурс а йоацаш эггара хьалха лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведенешка дIаэцара бокъо а йолаш.

Промышленни вузашкеи техникумашкеи деша бахийтача наха стипенди тел цу предприятей чотах. Вузий студенташтеи юкъерча специальни дешара заведеней дешархоштеи паччахьалкхено луш долча стипендел 15 процент дукхагIа хила деза из стипенди.

Вузашкеи техникумашкеи деша бахийтача колхозникашта колхозаша цу порядкагIа стипенди тийлача бакъахьа лерхI; деша бахийтача колхозникашта уж юрта боахама артела членаш хилара цIи тIехьаюс.

СССР-а Министрий Совета соцама тIа оттаду, вузаши юкъера специальни дешара заведенеши йистеяьха къона специалисташ шоаш деша бохийтача промышленни предприятешка, стройкаш, совхозашка, колхозашка болх бе декхарийла хилар. Промышленни предприятей, стройкай, совхозий, колхозий бартагIа уж специалисташ кхыча организацешка балха бахийта а йиш я.

Производство болх беш боллашехь а, вузашкеи техникумашкеи деша багIа нах производстверча балхах мукъа а балийта стационарни дешара заведеней лакхерча курсашка деша бахийта бокъо лу промышленни предприятешта, стройкашта, совхозашта, колхозашта. Производства балхах мукъа а балийта, деша бахийтача студенташтеи дешархоштеи лакхехьа дийца тайпа стипенди лу.

СССР-а Министрий Совета СССР-а лакхехьарчеи юкъера специальнии дешара Министерства, министерствашта, лакхерчеи специальнии дешара комитеташта, хIаьта иштта союзни республикай просвещене министерствошта тIадиллад болх беш бола кагирхой вузашкеи техникумашкеи деша баха кийчбе дуккха курсаш яхка, цу курсашка эггара хьалха промышленни предприятеша, стройкаша, совхозаша, колхозаша деша бохийта нах хьаэцаргболаш.

Вузашкеи техникумашкеи деша нах бахийтачеи шоай предприятешта специалисташ кийчбечеи промышленни предприятеша, стройкаша, совхозаша, колхозаша дакъа лацаро лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведеней вахарцара бувзам чIоагIбеча, лакхерчеи юкъера специальнии дешара система мехка чухь дIахо дегIайоалаеча, из тоаеча, Iомабаь арахеца специалисташ практически а теоретически а дикагIа кийчбеча новкъостал дергда.

Дог гIоздоаккха гIулакхаш

Iалаьмате доккхий кхааш кхаьчад вай мехкага. ЧIоагIа дог гIоздаларца хезар советски наха толамца советски шоллагIа космически ракета БеттатIа кхачарах бола кхаъ. Из хургхиларах ца тешаш нах дукха бар. Бакъда советски Iилмахоша бохам-м бир из цатешам.

Иштта боккха кхаъ кхаьчар Советски нахага дунен тIа эггара хьалха атомни энергеца болх беш дола «Ленин» яха ледокол ший наькъа дахарах а.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш чIоагIлургхиларах, машар хургхиларах дог доахилга йолаш гIулакх да Н. С. Хрущеви Эйзенхауэри вIашагIкхетар а, Дунен тIа машар безаш мел долча адамаша чIоагIа сатувс ше бихьа никъ толамца кхоачаш а хинна Н. С. Хрущев США-ра цIаварга.

Цу Iалаьмате доккхача гIулакхаша хьахьокх вай Дахье низ болаш хилар, из чIоагIа дегIаена хилар, хIаьта керда доккхий гIулакхаш кхоачашдара советски наьха дог ура а оттаду цар. Оаха а, советски тIемахоша (тхона юкъе дукха ба НохчГIалгIачен къонгаш а) тхоай цIенача къахьегамца дакъа лоацаргда уж доккхий гIулакхаш кхоачашдеча.

З. БУЛГУЧЕВ,
салте-комсомолец.

г. Калинин.

Болх а бу са а лоI

Безаме я Сунженски районерча «Победа» яхача колхоза кхашкарча стане. ЧIоагIа болх а баь тIабаьхкача механизатораашта а полеводашта а дика салоIилга я укхаза. Лувча моттиг я, геттара сапаргIата столови я, хоза кийчъяь красни уголок а цIена бувша меттиг а я.



БАШКИРСКИ АССР. Укх шера хьалхарчеи шоллагIчеи кварталех болх дика барах «Аксаковнефть» яхача промыслови управленена ВЦСПС-еи РСФСР Министрий Советеи карара-кара тела ЦIе байракх еннай. Коммунистически къахьегама коллективаш яха цIи тиллай цхьайолча участкехи вахтехи.

Управлене балхаш эггара дикагIа леладаьд кхоалагIча промысла коллективо. Из шера бе лаьрхIа хинна болх баь яьннай, хIаьта цул совнагIа ши эзар тонн доагам а даьккхад цо. Из толам боаккхача чIоагIа хьинаре къахьийгад къоначa мастера Рамиль Хилажетдинова кулгал деш йолча коммунистически къахьегама участко.

Сурта тIа: мехкдаьтта даккхара мастер Рамиль Хилажетдинов.

Ю. КАПЛУНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Комсомола путевкащца

Нохч-ГIалгIай республикера массехк къона патриоташ вай Даьхен Къилбаседеи Малхбоалехьенеи районашка гIишлош хьалъеча бахаб.

Дукха ха йоацаш комсомола обкоме цига шозлагIа болхачара комсомольски путевкаш телаш вIашагIкхийтта хилар.

Семипалатински областе машиннаькъаш дохкача бахаб Татьяна Лизогуненко, крановщица Тамара Сторожук, продавец Лида Егорова, тракторист Эдуард Анальков, иштта кхыбараш а.

Укх деношка кхы а дуккха кагийнахи мехкарии гIоргба цига.

С. ТЕМИРСУЛТАНОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР СССР халкъа боахама карагIдаьннар хьахьокхаш йолча выставке я

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА ОПЫТА АКАДЕМЕ

Шоаш чIоагIа раьза хиларца оал Советски наха СССР-а халкъа боахама карагIдаьннар хьахьокаш йолча выставках, хьалха латтача опыта академи, аьле. Из иштта да а да. Вай мехка ерригача миIингашкара цига ух болхлойи, колхозникаши, инженераши, техникаши, партийнии Iилмаи болхлой, студенташи, дешархойи.

ЧIоагIа дог гIоздаьле выставке гIолла обзорни экскурсеш ю цар, цул тIехьагIа шо-шоай балха опыт ювцача павильонашка болх.

Москве бахараши доазол дехьара баьхка хьаьшийи, иштта кхыбола шоашта сакъердама хьачубаьхка нахи боацаш, дукхьал экскурсанташ лаьрхIача а, выставке хIара денна 5 эзар саг хул.

Выставке ваха дог доагIаргда моллагIчун а, хIана аьлча сакъердаме хьажа я, Iомадаь хьаэца а, мегаргдолаш хIамаш дукха бIаргагу цига вахачоа. Йоккхий а хоза а я Российски Федераце павильонаш. Уж кхоъ я — промышленностеи, юрта боахамеи, РСФСР-а халкъий культураи вахареи.

Промышленноста павильоне хьахьекха да, промышленноста цхьадолча доакъошка даьха толамаши, промышленностаи гIишлонии управлене керда система дикагIа йолгеи, технически прогресси, къахьегама овсарал лакхъялари, ССКП ЦК XXI-ча съезда исторически решенешка хьежжа дIахо промышленность дегIайоалаяра перспективаши. Павильона залашка дуккха стендаши, диаграммаши, экспонаташи, производстве хьалха латтарий фотографеши да.

Хьалхара зал «Российски Федераци — низ болаш йола индустриальни республика» яхача темах кийчъяь я. Стенда тIа — броновика тIа латтача В. И. Ленина барельеф я. Цу кIал яздаь да: «Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революции аграрни тIехьайиса хинна РСФСР низ болаш йола индустриальни республика хилара этапаши», аьнна «РСФСР-е энергетика дегIаярах» дола электрифицированни карта а доал зала чу. Металлургии, машиностроении, химии, ейгеи кхачани промышленности, транспорти, связьи, строительстваи строительни индустрии дегIаяр а цар перспективаш а хьахьекха я зале.

Ма йоаккха я-кха промышленноста деррига доакъош дегIадахкара перспективаш!

ШоллагIа йолча зала чу хьахьекхад автономни республикай промышленность дегIаяр. Цига да «РСФСР Iалама рузкъаши производительни низаш дIа-юха нийсдари», «РСФСР-а хьунаши, царех боала пайдеи» хьахьокхаш дола электрифицированни карташ, «РСФСР—дуккхача къамий республика я» яха стенд. Цига хьажа йиш я вежарлен автономни республикай промышленность дегIаяра а цун перспективашка а, царца я вай Нохч-ГIалгIай республика а.

Нохч-ГIалгIай АССР ювцача стенда тIа бIаргаго йиш я тIом хилалехьа хиннача пятилеткаша вай республика промышленность чIоаггIа эргаьккхалга. Цу хана хьалъяьй йоккхий керда мехкдаьтта чакхдоаккхеи, машиностроительнии, иштта кхыйолеи заводаш, цу хана болх бе йолаялийтай консервнии, кхыйола кхачан промышленноста предприятеши.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана Нохч-ГIалгIачен къахьегамхоша, дерригача советски халкъо санна, беррига низ тIабахийта къахьийгад коммунистически партеси Советски правительствоси хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашде гIерташ. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар айлу, хIара денна чIоагIлу вай мехкарча кхыча халкъашцара цар бувзамаш. Нохч-ГIалгIай АССР-а нефтяникаша Башкирерча, Татарерча, Азербайджанерча нефтяникашца хьалха латта опыт дIа-юха ийю. Республика юрта боахама къахьегамхоша Херсонски областерчеи КъилбаседаХIирий АССР-ерчеи юрта боахама къахьегамхощца яхь лелаю. Халкъий доттагIали цар дIа-юха ду новкъосталаши Даьхе дIахо чIоагIъяра, коммунизм хьалъяра сий долча гIулакхий сийна леладу цар.

ЧIоаггIа дегIаенай республике энергетически, химически, машиностроительнии, кога гIирс беш йолеи промышленность. Вай республикерча геологашеи, геофизикашеи, буровикашеи, хьайийлай мехкдаьтта доаккха керда моттигаш. ХIанз мехкдаьтта даккха доладаьд Карабулаке, Ачалкхе, Iаьлий-Юрта, Гойт-Керте, Заманкуле.

РСФСР-а павильонашка хинна ца Iеш кхыча павильонашка а хьахьекха да Нохч-ГIалгIайче дегIаяр. «Мехкдаьттеи гази» «химии» яхача союзни павильонашка хьахьекха я скважинашта телеуправлени яра системеи, хIаьта иштта вай республике хьаяь станокаши аппаратуреи а.

Выставкерча материалаша хьахойт вай республикерча мехкдаьтта чакхдоаккхача промышленносто 50 тайп-тайпара нефтепродукташ кийчъелга.

ЧIоагIа сий деш я выставке Грозненски машиностроительни завода кийчъяь насосаши, цементажни агрегаташи, нефтеаппаратуреи.

ЧIоагIа дегIайоагIа вай республике, халкъа боахама лоархIамегIа дола дакъа шийх лоархIаш йола, химически промышленность. Мехкарча химически промышленносте йоккхагIа ярех лоархIаш я Грозненски химически завод.

Из завод къонагIа ярех предприяти я, бакъда, укхаза хьалкхийнаб производства Iалаьмате дика новатораш. Ерригсоюзни промышленни выставка хьаеллача хана 1958 шера нов. Н. С. Хрущева а белгалдаьд Грозненски химически завод сихха дегIайоагIаш предприяти йолга.

Выставке баьхкараш та холу, вай республика овощаши сомаши Iалаьмате дукха долаш йолга. Республика кхачан промышленноста юкъе консервнии овощнии доакъош дукхагIа да. ЙоккхагIа ярех лоархIаш предприятеш я Грозненскии, Ассиновскии консервни заводаш, Самашкински плодоконсервни завод. ЧIоагIа дегIаденад республике чхьагIар доаккхилга а, хIара шера дукхагIа хулаш йоагIа шуреи даьттеи, кхыйола юрта боахама продукташи кийчъеш йола предприятеш а.

Вай республике, кхыйолча республикашка санна, доккхий толамаш даьхад къахьегамхой унахцIено лораяра гIулакха а. ХIанз республике болх беш 1 эзар совгIа лораши 4 эзар гаргга юкъера медицински болхлойи ба. Городашкеи районашкеи 80 больницеи 100-нел совгIа амбулатореши я.

Иштта доккхий толамаш долаш да халкъа дешара гIулакх а хIанз республике 350 школа я, хIаьта цар чу дешаш 90 эзар совгIа саг ва. Цул совгIа болх беш болхлойи юрташкарчеи кагирхой школаш я, дуккха техникумаш я, нефтянойи педагогически институташ я.

Иштта кхыдола вай республикера дика гIулакхаш а довза йиш я выставке хинначун. Халкъа боахама карагIдаьннар хьахьокхача выставкага хьежача тешалу вай Даьхе низ болаш а чIоагIа а хиларах, ССКП ЦК XXI-ча съезда решенеш кхоачашъе могаргдолаш Советски нах хиларах.

Н. ШИПУЛИН.

Республике йоккха специализированни оптови базаш ехкай

ХIанзарча хьалах наха эшар фудхара а дукхагIеи дикагIеи товараш хилийтара а чIоагIа лоархIам болаш я моттигашкара оптови базаш. Цудухьа Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совет а торговле Министерство а оарцагIа а яьнна Грозне Росхозторга, Роскультторга, Росгалантере Межреспубликански оптови базаш ехкай Нохч-ГIалгIай АССР, СОАССР, Дагестан промышленни товаращца Iалашъергйолаш.

Республике оптови базаш яхкар бахьан долаш Промторга складий боахамаш, совнархоза УРС-а торговле Министерства торгово-закупочни оптови базаш дIаяьхай. Цу кагийча складашеи базашеи болх нийса лелийтацар, товараш нийса дIадекъийтацар, тикашка ший ханнахьа дIакхачийтацар.

Цул совгIа, складаш города тайптайпарча районашка хиларо а дуккхача складской помещенешка товараш дIадийкъа хиларо а торо хилийтацар доагIача тайпара нийсса сортех товараш къоастаде а ассортимент оттае а.

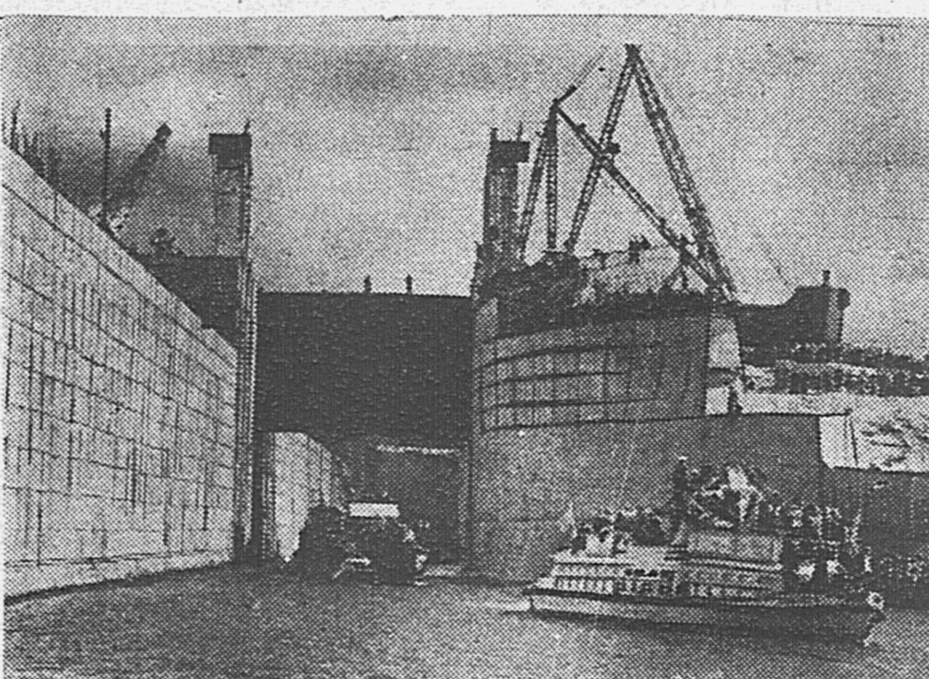
Специализированни базаш яхкари мах беча организацей складаш дIаяхари чIоагIа лоархIам болаш да бахача наьха хьашташ кхоачашдара. Базаш яхкаро Нохч-ГIалгIай республике а лоалаха ядача республикашка а бахача наха эша товараш хулийтаргда.

Уж базаш яхкаро торговле болхлой транспортно-экспедиционни балхах мукъабоахаргба. Торговле кулгалхошка йиш хургья масса а долча гIулакхашка дикка хьажа.

Республике специализированни оптови базаш яхкаро, балха юкъе керда техника йоалаяр, складашка деча балхашта механизаци е, складашка болх беш бола болхлой кIезигбе йиш хулийтаргья.

Специализированни базаш яхкарах торговле новкъа хинна хIамаш балха юкъера дIадаха торо хургья.

А. ШУАИПОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР торговле Министерства торгови отдела начальник.



УКРАИНСКИ ССР. Кременчугски ГЭС строителаша сийленца кхоачашдаьд шоаш денна дош: ханал хьалха хьа а яь ханна болх бе дIаеннай Кременчугски гидроузла кемаш лела шлюз.

Сурта тIа: Днепровски флотилецара хи тIа лела кемаш арадоагIаш латт шлюзера.

Г. Верушкина сурт.

ТАСС фотохроника.

ССКП ЦК Пленума накъа долхаш

ДАЬХЕННА—дукхагІа юртбоахама продукташ

Шера йола дулх кийчдара план кхоачашъяьй

ССКП ЦК хургйолча Пленума сийленца накъа дахара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, паччахьалкхенна дулх кийчдара гІулакха боккха толам баьккхаб Шелковской районерча колхозашеи совхозашеи. Ханал хьалха, 20-ча сентябре, шера йола план кхоачаш а яь, соахка цу юкъа дехка хинначул 7.800 центнер дукхагІа дулх дехкад колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга.

Паччахьалкхенга дулх дохкилга ца социйташ дІахо хьош да.

И. СИНЯТКИН.
ССКП Шелковской райкома секретарь.
Г. САМАРСКИЙ,
Шелковской райисполкома председатель.

Дояркаша шоаш денна дош кхоачашду

Семилетка хьалхарча шера шоаш тІаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашдара социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба Ачхой-Мартановски районерча совхозашкара дояркаш.

Доккхий толамаш даьхад дояркаша дІабахача бархІ бетта. Самашкински совхоза шоллагІча отделенерча доярка Ибрагимовас дош деннадар, ше беттача хІара Іаттагара 2000 килограмм шура яккха аьнна, цо хІанзале а 2464 килограмм шура яьккхай. Иштта ше денна дош тІехкхоачашдаьд Лермонтовски совхоза кхоалагІча отделене доярка Хамзатова Маккас. Цо а яьккхай, 2000 килограмм шура яккха лаьрхІа хиннача, хІара Іаттагара 2035 килограмм.

Цу совхоза йиълагІча отделене доярка, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутата, Телхигова Зинас а тІехкхоачашдаьд ше денна дош. Кхы дуккха а дояркаш ба совхозе укх гарггарча хана шоаш тІаийца декхараш кхоачашдергдолаш.

Цу толамаша хьахьокх шоаш денна дош кхоачашдеш дояркаша дукха къахьийгалга. ХІанз совхозашка доакъар Іалашдеча мамогга новкъостал деш ба дояркаш.

Укх деношка хиннача кхааша кхы а чІоагІагІа дегаш гІоздаьхача Ачхой-Мартановски районерча совхозий дояркаша йоах:

— Хьай дега ма хетта дика никъ хинна маьрша цІа воагІалва хьо, тха хьамсара Никита Сергеевич! Тхо дог тийшаь да Іа бихьача наькъо дунен тІа машар чІоагІбара лард йолларгхиларах.

М.-С. ПЛИЕВ.

Дика совгІат

ЙиъллагІча строительно-монтажни управлене совнархозе чуйоагІаш йолча Ленински района школа-интернате деша багІараштa а цу интернате болх бераштa а даа хІама кийчдергдолаш йола кухни еш латт. Нов. Салихов прораб волча участка коллективо август бетта йоагІа задани 149 процент кхоачашйир. Къаьстта дика толамаш даьхар цу бетта Минаевс кулгалдеча каменщиккий бригадо. Шоай болх дикеи сихеи барал совгІа бетоннии железобетоннии яра долча балхий говзалаш а Іомаяьй цар.

Дукха ха ялалехьа хьалъяь а яьнна интерната дІалургйолаш я пищеблок.

Сурта тІа: интернате пищеблок хьалъеш боахк **Горняви Кадольскии Зазарюки.**

И. ПЛИЕВА тексти сурти.

Сихха чуэцаш латт комсаш

Комсаш чуэцара, шоай беррига низ тІабахийта, болх беш ба Надтеречни районера Комсомольский совхоза болхлой. Цу коллективо чу а ийца дикача комсий 600 тонн чхьагІар доаккхача заводе дІа а еннай, цул совгІа болхлошка йохка, аьнна Грозне 15 тонн а яхьийтай.

Дикача балхаца белгалъяьннай нов. Л. Жеребцова керте латта бригада. Цун бригадерча болхлоша денна юкъера лаьрхІача 280 килограмм комсаш чуэц цхьаццане, нормах 200 килограмм йолча, хІаьта цхьаболча болхлоша, масала, М. Таранина, Е. Боженко 400 килограмм а эц.

Балха хьалхле лелаечар говзал болхлошта юкъе дІайоаржаяра чІоагІа новкъостал дир агитатораша В. Казанцева, В. Горькова, И. Несминова арахийцача къахьегама листокаша а цар хІара денна еча беседаша а.

ХІанз совхоза болхлой 300 гектар лаьттан тІа комсаш дІайогІа кийчлуш ба. Цу гІулакха лаьрхІа машинашни кхыйола инвентари кийчъеш ба уж.

П. МАЗОВ.

Доаханна Іан эша кхоачам бац

Урус-Мартановски районера «Горец» яхача совхоза шоллагІча отделене 396 бетта ет а, иштта кхыдола доахан а да. Доккха декхараш да хІанз отделене хьалхашка латтараш: ший ханна кийчъе еза силос, тоаде деза доахан чудоахка кхийш. Цхьабакъда, отделене геттара ледара лел из болх. Цхьаккха а кхий дац хІанз тоаде толадаь силоса план ах кхоачашъяьяц.

«ХІара Іатта укх шера 2,5 центнер йолли 16 тонн силоси кийчъергья вай»,— аьнна декхар тІаийцад укх шера ферма. Уж дика декхараш кхоачашде шортта торонаш я отделене.

ХІаьта отделене кулгалхой Іана кийчо яь болх вІаштІехьабоаккхаш бац ха дІайодаш латте а.

ЗАНГИЕВ, (тха корр.).

Іаьсий дика леладу

ДІадахача шера Красноармейски совхоза цхьоалагІча отделене № 2 йолча шурий-товарни ферме балха ера Іаьсий леладара йоккха говзал йола Чекуева Малика.

Безаме болх бе эттар Малика. Укх шера керда декхараш тІаийцад цо, цхьаккха ца долийташ 95 Іасилг хьалкхеде, аьнна. Ше денна дош 105 Іасилг кхедеш дика кхоачашдаьд цо.

ШоллагІча отделене Іаьсий леладечарца социалистически яхье а яьнна хьалхара моттиг яьккхай Малика. Иштта болх дика барах сийлен грамотеи шозза ахчан премии еннай цунна.

Малика массаза а шийца болх бечарна шийгара эша новкъостал ду.

ХІанз ший беррига низ тІабахийта болх беш я Чекуева ССКП Центральни Комитета хургйолча Пленума сийна.

И. ДЕДАЕВ.

Кагирхой хьалхле лелаеш ба

Наурски района Ленина цІерахча комсий совхоза болхлой сихха комсаш чуэцаш боахк. Из болх болабелча денз чхьагІара заводе дІачуеннай 213 тонн комсаш. Царех 150 тонн дІаеннай № 1 йолча отделене коллективо.

Беззаме болх беш йоккха коллектив я из. Цига ба эрсий, украинцаш, нохчий, гІалгІай, кхыбараш а. Дукха ба цу коллективе дика балхаш деш нах. Масала, А. Немцова хІара дийнахьа 450—600 килограмм комсаш хьагулъю . 500 килограммага кхаччалца хьагулъю В. Пустовалова.

Царел тІехьа ца бусаш болх беш ба № 2 йолча отделене къахьегамхой а. Кукцева Маржана дийнахьа 450 килограмм комсаш хьайоах. Цунна нийсса болх беш ба Макеева Маржани Майи.

Дика болх беш я Н. Сайко керте латташ йола комсомольско-кагирхой бригада. Цу къонача болхлоша паччахьалкхенна 80 тонн комсаш дІаеннай, хІара гектара тІара кхаьчкхаьчача комсий 6,5 тонн комсаш яьхай цар.

Комсаш дІакхухьаш дика болх беш ба шофераш А. Мусостов, В. Вельбой.

Ф. КРЫМОВ.

Баьца даарий план тІехкхоачашъяьй

Грозненски районерча колхозаша паччахьалкхенга баьца дaараш дохкара план укх деношка 110 процент кхоачашъяьй.

Эггара дикагІа бу из болх «Аргун» яхача колхозо. Цо план 121 процент кхоачашъяьй, хІаьта паччахьалкхенга 727 тонн баьца дaараш а дехкад.

Наха дукхагІа эшараш малагІаш да а хьежа укх шера колхозникаша тайп-тайпара баьца дaараш кхеде лаьрхІар. Геттара дукха дІадийра сибаз, саьмарсаьк, баклажанаш, хох, иштта кхыдараш а.

Огородникаша дика кхедаьд тІехьа кхачаш дола баьца дaараш а. Царех 3 эзар тонн хІанзчул тІехьагІа кхы а йохкаргйолаш я колхоз.

Из болх геттара дика беш я Хататаева Хаташа кулгал деш йола бригада. Цар тІаийцад укх шера хІара гектара тІара 140 центнер помидораш, 90 центнер хохаш, 72 центнер морковкаш гулъе, аьнна. ТІаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдеш боахк уж.

С. КОСТИН.

ТІаийца социалистически декхараш кхоачашдац

«Назрановски» яхача совхоза партбюро секретарь нов. Газгиреев керда саг ва совхозе. Совхозо тІаийца социалистически декхараш цунга дацар. Лехар уж совхоза агроотделе, укхаз а караданзар. Райсельхозинспекце агроном волча Ториев Хьусенага телефон техар. Цун а да новкъостал хиланзар. Кхаь сахьата лийхар декхараш. Юххера совхоза директора Хаутиев Джабраила социалистически декхараш тІа долаш ший блокнот делар. Цхьабакъда, совхозо тІаийца декхараш уж хилар тешал деш печать-м яцар цу тІа, хІаьта а тийшар совхоза директорах. Бакъдар аьлча, уж кхоачашдара оттаяь цхьа хоадам болаш график а яц укхаза, хІаьта шоаш тІаийца декхараш мел кхоачашдаьд ховш саг а вац совхозе. Социалистически декхараш кхоачашдара болх укх тайпара лел укхаза:

Совхозе укх шера хІара цхьан гектара тІара 26 центнер ялат чуэца лаьрхІадар, планах 15,4 центнер йолча. ТІаийцача декхарашца нийсдича пхезза кІезигах ялат чуийцаьд совхозо, хІара цхьан гектара тІара 5,5 центнер. Мишта нийсденнад укх шера селла лоха хьувкъам хилар. Эггара хьалха хьожаргда вай дІадахача гуйран ялат дІа маца дийнад. Декабрь бетта мара ялат дІадийна баьнна бац совхозе. Лаьтта шийла хиннад, дІадийнача ялата лерттІа овла чІоагІбала кхийна дац. Цудухьа нийсса дІадийначох ах ялат — 4101 гектар юха аха дийзаьд. ШоллагІа дола бахьан лаьтта тІехьа ахар да. Фу ду совхозе дІадахача шера хинна кхоачамбоацараш дІадахара? Кхийтта бий-хьогІ совхоза кулгалхой шоашкара дийннача гІалатех? Ала йиш яц цхьадолча хІамаех уж кхийтта бац а. Укх шера деррига лаьтташ махулла кІоаргах оах, диках цамца доах, хІаьта а гуйран ялаташ дІадера болх ледаро лел.

Пхи эзар совгІа гектар хьажкІаш йийнай укх шера совхозо. ХІара гектара тІара хІанз яргьяр 14 центнер я. Планах йолчул 6 центнер кІезигах я из. ХІаьта тІаийца социалистически декхараш 45 центнер да. Фу новкъа даьннад совхоза ше тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара? Яр хаттар хоадамболлаш жоп дала дезаш да. Эггара хьалха ала деза хьажкІашта лерттІа оасар даь ца хилар. Лаьтта кІоарга аьха ца хилар. и. кх. дІ. Де доагІача тайпара дІадийнача ялатах кхычахьа боаккха хьувкъам хиннаб. Экказжкъонгий-Юртарча отделене Евлоев ШаІипа механизированни звенос 75 гектар тІара юкъера лаьрхІача цхьан гектара тІара 60 центнер хьажкІаш чуэца лерхІ. Цу тайпара, боккха хьувкъам чуэца лерхІаш ба цу отделенера Гагиев Ахьмад, Евлоев Якъуп шоай звеношца.

Гидуаргаш чуэца а болабеннаб совхозе. Цхьан гектара тІара 8 центнер совгІа гидуаргаш чуэц укхаза. ХІаьта тІаийца декхараш 11 центнер да.

Совхозе коартолаш чуэцаш латта цаІ ах бутт совгІа ха я. Чуэца езача 300 гектарах 118 гектар мара чуийца яц. Наьтахь санна хьалхарча деношка гектара тІара 100 центнер совгІа коартолаш яьха яле, хІанз дІахо мел йодача хана кІезигагІа йоах. Юккъера лаьрхІача хІанз цхьан гектара тІара хьайоалар 59 центнер мара яц. ХІана кІезигьеннай уж коартолаш? Цкъа-дале цІенъяь хьаяхац лаьттагІара. ШозлагІа-дале цхьаболчар цхьацца тайпарча наькъашца, шоашта чукхухь. Бехктокхамеозаций уж нах? ХІанзалца цунах совхоза кулгалхоша дaь хІама дац. Коартолаш хьаяхара тІехьа дисад совхозе балха а боацаш духхьал шоай боахам лакхбе гІерташ цхьабола нах хиларах.

Цу гІулакхашка хьожаш бац юртий Советий председателаш.

Доахан шура луш йола керттера кхо квартал чакхйоалаш латт, хІаьта совхозе хІанз а фуражни Іаттагара хьаяьккхар 1085 килограмм шурий мара яц. Социалистически декхарех тІаийцачул ах совгІа мара яц из. Совхозе хьалхле дІахьоча Аьлте-Юртарча отделене 1 сентябре шера тІаийца социалистически декхараш, цхьа центнер шурий совгІа а йоаккхаш кхоачашдаьд. Цо хьахьокх лерттІа доахан йоакхо еча отделене доахангара хьайоаккха шура дукхагІа хулга. Совхоза отделенеш вІаши гаьна ядац, торонаш а цаІаш а. ХІаьта хьокхамаш тайп-тайпара да.

ДукхагІа долча даькъе отделеней управляющешта довзаш дац шоаш тІаийца социалистически декхараш. Дицденнад уж иштта Экказжкъонгий-Юртарча отделене управляющи волча Газдиев Зубайрана а. Совхозо бетта мел шура яккха еза ховш вац совхоза зоотехник вола Азиев Юнус а.

Совхозе 7500 жа да. Укхаза толамага кхаьчай совхоз, уж планах хила цезачарел 500 совгІа да. ХІара устагІа тІара планах 2 килограмм яккха езача 2 килограмми 240 грамми яьккхай.

Социалистически декхараш кхоачашдар эггара кертера гІулакх да. Из болх хоадамболаш лелабе а сиха вІаштІехьа баккха а беза совхоза кулгалхоша.

«Сердало» газета рейдови бригада: совхоза токарь С. ТУМГАЕВ, «Ленина байракх» яхача газета болхло В. НИКИТИН, Назране хьалъеш латтача электрифицированни инструментай завода инженер Б. МЕСТОЕВ, «Сердало» корреспондент О. БУЗУРТАНОВ.

Красноярск. Комбайнаш еш йола завод «СК-3» яха комбайнаш арахеца йолаеннай укх шера. 5 эзар совгІа из тайпа машин хІанзалехь а арахийцай заводо.

Ер шу йистедалалехь 8,5 эзар машин лургья мехка юрта боахама комбайнаш еш болчар — планах арахеца лаьрхІарел 1,5 эзар машин дукхагІа хул уж.

Сурта тІа: комбайнаш вІащагІъеххкача цеха конвейер тІа.

Ю. Бармина сурт. ТАСС фотохроника.

ДІадийнар хьувкъадара эггара дикагІа дола хьал

Мехка малхбоалера районаш — СибарегІе, Къилбаседа Казахстан, Урал — товарни ялат даккха, къаьстта бІаьсти дІадувш дола кІа даккха, чІоагІа дика моттигаш я. Массаза а ялат дика хьувкъадара цу моттигашка керттера дар да бІаьсти культураш дІаюв лаьтта ший ханнахьеи доагІача тайпара дикеи тоадар.

Къаьстта боккха лоархІам болаш я зябь. Цо новкъостал ду тІоадали дІадийнача хІаманна эша лаьттанцара хьоанали дукхагІа хилийтара, кхаш тІара оасари дІадийнача хІаманна зе ду са доахка хІамаши хІалакьяра, удобренехи кхыдолча агротехнически гІулакхехи боала пайда лакхбара.

Дуккхача колхозийи совхозийи хьокхамаша хьагойт, зябь яь лаьтта аьхача юккъера лаьрхІача 20—30 проц. дукхагІа ка бола ялаташ бІаьсти лаьтта аьха дийначарел дикагІа хьувкъаш хилар, хІаьта йокъал латтача районашка къаьстта йоккхагІа йокъал эттача шерашка зябь еш лаьтта ахарах 40—50 процент ялат дукхагІа хьувкъаш хилар. Цул совгІа, зябь еш лаьтта ахаро бІаьсти дергдола балхаш кІезигду, бІаьсти ялат дІадувш лаьтта дикагІа кийчде торо лу, бІаьсти дувш дола ялаташ лоаццача хана дІаде йиш а хулийт.

Ховш ма дий, соахка дуккхача районашка болх во вІаштІехьабаккхар бахьан долаш бІаьсти дІадувча ялаташта лаьтта кІезигача моттигашка кийчдаь хилар. Масала, Акмолински областерча колхозашкеи совхозашкеи бІаьсти ялат дІадувча лаьттах зябь еш кийчдаьр 20,6 процент мара дацар. Кокчетавски областе — 23 процент, Алтайский крае — 37, Малхбоален - Казахстански областе — 42 процент мара дацар. Из бахьан долаш дуккхача лаьтташка бІаьсти лаьтта а оахаш, кхыметтел тІагІоллара лаьтта а кийчдеш дІадийр ялат. Цу гІулакхо дукха оасар доалийт, дІадийнача ялата зенаш ду, са доалла хІамаши царна хула лазараши доаржадайт. Цу дерриганеша а ялат хьувкъилга лохду.

БІаьсти дІадувча ялаташта гурахье а лаьтта кийчдаьча боахамаша чІоаггІа хьийкъа ялат чуэц. Масала, Алтайски краерча Топчихински, Алейски, Шипуновски, Поспелехински районий колхозашеи совхозашеи гурахьа ший ханнахьа лаьтта кийчдарах укх шера йокъал этта йоллашехьа а, ялат дика хьувкъийтад — гектара тІара 13-14 центнер, хІаьта цхьацца йолча моттигашка 15-16 центнер хьийкъад цар ялат.

Мехка малхбоалерча районашка хьийкъа ялат чуэца ха кІезига хул шелал хьалха отташ хилар бахьан долаш, хІаьта бІаьсти мехка къулбехьарча районашкарчул дукхагІа ха хул цига ялат дІаде. Цудухьа кхаш оасарах дикагІа цІеццулу укхаза бІаьсти гурахьчул. **Зябь еш лаьтта ахаро бІаьсти, ялат дІаделехьа лаьтта кийчде торо хулийт (макха баккха, культиваци е), оасар дaргдоацаш кхаш цІенде дика вІаштІехьа а доалийт.**

Лаьттанца тІоадал Іайтара боккхача лоархІаме я зябь, бІаьсти догІаш кІезига хулача малхбоалерча шаьрача дуккхача районашка ялат хьувкъийтара боккха лоархІам ба из. **Хьалхехьа ардаш цІен а даь зябь еш лаьтта аьхача, ший ханнахьа, Іай (ноябрьи, декабрьи бетташка), кхашка лоа сецадеш балхаш дича бІаьсти кхашка шортта тІоадал а хул, бІаьсти догІаш ца дийлхача а ялат дика а хьувкъ.**

СибарегІа, Къилбаседа Казахстане, Зауралье бІаьстан юххье дІадийнача ялаташта лаьттанцара хьоанал тоъац. Зябь еш дика аьхача лаьтта гурахье а лаьттанца хула ялата эша кхача Іов, бІаьсти яллалца ца а талхаш, лаьттанцара микроорганизмаш хьалехьа хьатІадаьнна къона ялат чІоагІдала кхув цу кхачах.

КІоаргга зябь еш лаьтта ахаро ялата чІоаггІа зулам деш йола чоапилгаш, гессинскии шведскии мозий, кхыйола са доалла хІамаш йоаю.

Дукха оасар даьнна хинна ардаш хьалхехьа цІен а даь 25-27 сантиметр кІоарга зябь еш лаьтта ахаро къаьстта дика хьокхамаш тел. Кустанайски областерча Карабалыкски госсортучастка тайп-тайпара долча оасар даьннача лаьтташка из тоадеш опыташ ярах укх тайпара хьувкъийтар ялаташ:

предплужникаш а йолаш зябь еш лаьтта аьхача 18 центнер;

гурахьа а бІаьсти а дискови лущильникашца лаьтта аьхача — 12,5 центнер;

бІаьсти дискови лущильникашца лаьтта тоадаьча — 11,3 центнер гектара тІара яьккхар.

Цхьабакъда, Іилманнеи практиканнеи гучадаьннад, оасарах цІена, кІоаргга цамца даьккха лаьтта тІагІолла лущени еш тоадаро къа кІезига дІа а додаш, дика хьокхамаш тел. Кустанайски областерча «Лесной» яхача совхозе оасарах цІена долча хьалхе а кІоарга а аьхача лаьтта,тІагІолла тоадича гектара тІара 15 центнер ялат даьлар, хІаьта ха тІехьа яьнна зябь еш аьхача лаьтта гектара тІара 9 центнер мара яланзар. ХІара гектара тІа лаьрхІа дІададар 34 соми 35 кепиги кходир совхозо, хІаьта цхьа центнер ялатага дІадахар: зябь еш лаьтта аьхача 14 соми 30 кепиги, дискашца шозза лаьтта тоадаьча (гурахьеи бІаьстии) 6 соми 30 кепиги. Мух хьекхача моттигера гІомарах дола лаьтта тІагІолла тоадар къаьстта теркам тІабахийта беза гІулакх да. Уж тайпа лаьтташ тоадеш ардаш тІара юхкаш а кхыйола йохкадургйола хІамаш а лаьтта кІоаргга кІалгІоргйоацаш нийсъяр боккхача лоархІаме да.

Щаькхаз а дагадохийта дезаш да, **оасарах цІена дола лаьтта мара тІагІолла тоаде йиш ца хилар, оасар дола лаьтта иштта тоадича оасар дебадеш хилар. Цудухьа оасар даларга хьежжа хила деза зябь а ца еш лущени ярца лаьтта тоадар, бІаьсти цу лаьтта хулаш дола оасар дІадаккха торо хургйолаш.**

Лаьтта тІагІоллара тоадеча керттера теркам тІабахийта беза кхай тІара юхкаш ца йохаеш лораяра. Лаьтта лоа соцадара а лаьттанца тІоадал Іоаяра а новкъостал ду цо. Иштта лаьтта тоаду корпусни лущильникашца е боал кІалтІа боаккха улг доацача нохарашца, 10—12 сантиметр кІоарга лаьтта а оахаш, хІаьта иштта боккха са боацача дискови лущильникашца.

Боккха теркам тІабахийта безаш да оасарах цІена дола лаьтта боал кІалтІа боаккха улг доацача нохарашца кІоаргга ахара (Т. С. Мальцова яхачох), къаьстта солонец йола лаьтта оахаш. Иштта лаьтта оахаш ардаш тІа хиннача юххех цхьаяраш лаьттан тІа юс, цар новкъостал ду лоа соцадара, хІаьта кІоаргга лаьтта цамцадаккхаро лоа деша даьнна хий лаьттанца дикагІа соцаду. Кокчетавски областа, Алтайски края, кхыча районий дуккхача совхозаша даьхача хьокхамаша хьахьокх, **боал кІалтІа а ца боаккхаш къоаргга лаьтта аьхача боал кІалтІа а баьккха аьхача лаьтта хулачул 3-7 центнер дукхагІа гектара тІа ялат хилар.**

Соахкарчул укх шера дикагІа лел зябь еш лаьтта оахилга. Масала, мехкарча колхозашеи совхозашеи 15 сентябрь тІаккхоачаш 34,4 миллион гектар зябь еш лаьтта аьхад—планах доагІачох 3-гІа дакъа, соахка цу хана аьхачул 14,4 миллион гектар дукхагІа. Зябь еш лаьтта оахилга денгара-денга лакхлу — сентябра хьалхарча пхе дийнахьа 4,9 миллион гектар аьхача 3-ча пхе дийнахьа 6,2 миллион гектар лаьтта аьхад. Пензенскии Тамбовскии областашкарча колхозаша а совхозаша а сентябрь бутт юкъебодаш зябь еш лаьтта ахара плана 4 даькъах кхо дакъа кхоачаш а дир, соахка цу хана аьхачул 3 — 4-зза дукхагІа лаьтта а аьхар. Оренбургски областерча колхозашеи совхозашеи 1950 эзар гектар е планах доагІачох ах лаьтта зябь еш аьхад; алхха сентябра кхоалагІча пхе дийнахьа 320 эзар гектар зябь еш лаьтта аьхад цар.

Цу областий колхозийи совхозийи опыто хьахьокх толама къайле» хьийкъа ялаташ чуэцари кхыдола юртбоахама балхаши дика вІаштІехьа даьккха хиларах латтилга. Ерригa уйла тІаяхийтай укхаза ялат чехкагІа чуэцараи гурахьа ялат дІаде ший ханнахьа лаьтта кийчдараи. Іалаьмате дукхача лаьтташка ялат хьокха а хьокхаш чуэц, хІаьта ялат кхаьчачеи из лоха а нийлха а тІадаьнначеи духхьал комбайнашца чуэц ялат. ВІашагІийизача агрегаташца ялат хьоккхилга шерра даьржа да. Цу тІулакхо ялат чехкагІа чу а эцийт, лоархІам болаш трактораш цу балхах мукъа а йоалийт. Масала, Краснодарски краерча колхозашеи совхозашеи укх шера вІашагІийизача жаткашца ялат чуэцарах 2 эзар совгІа трактор цу балхах мукъа а ялийта, лаьтта оахача яхийтар. Алтайски краерча Чарышски совхозе вІашагІтехача агрегаташца ялат чуэцаш, ялат чуэцар балхах 39 трактор мукъа ялийтар. ХьажкІаш чуэцачеи, кхаш тІара ча гулдечеи, зябь еш лаьтта оахачеи яхийтар уж; ялат чуэцара болх сихбенна лелача хана чухь, зябь еш 2 эзар совгІа гектар лаьтта аьхар цига. Чарышски совхоза опыт шерра дІайоаржае йоагІаш я. Из къаьстта дика я зябь еш лаьтта оахилга Алтайски крае цІенхаштта гІулакх хилара уйла йича.

ДикагІа долча боахамаша ялат чуэццашехьа а тракторий волокушашца ча а гулду, цунна тІеххьа зябь еш лаьтта а оах. Бийсан, хІаьта иштта догІа делхаш ха во эттача, ялат чуэца йиш йоацача хана еррига трактораш зябь еш лаьтта аха, е ардашта лущени еш лаьтта тоаде болх бе йохийт.

Іилманца тохкам баь дуккхача а колхозашеи совхозашеи хІанз дІайолаяь йола керда зябь еш лаьтта ахареи из тоадареи дикагІа йола способаш аьхача лаьттана гурахьа макха баккхар, ах пар беш а зябь еш а аьха лаьтта тоадар, мухалеш йолча пхоргІа лаьтта ахар, лоа деша хиш соцаде микролиманаш увттаяр, кхыдараш а чІоаггІа теркам тІабахийта беза тІулакхаш да.

Ялат чехкагІа чуэцача а хьатІадоагІача шера ялат дІаде лаьтта кийчдеча а керттера дар да техниках овсарле йолаш пайда эцар. Иштта техниках пайда эца лерхІаш дикагІа болча боахамаша дийнахь а бус а зябь еш лаьтта оахаш тракторашка болх байт, агрегаташта ду технически гІулакх дика вІаштІехьадаькхад, кхай тІа йодча, хица, доатамца, запасни оатхалашца Іалаш ю уж, сеца ха йоаергйоацаш. Трактористашта дика чуІе моттиг а даа хІама а Іалашдаьд: йоахьяь вагонаш я, бІайха кхача ба, газеташ а журналаш а да.

Цхьайолча областаша гурахьа лаьтта оахилга кхоачамболлаш вІаштІехьа даькхадац. Масала, Челябински, Пермски, Свердловски областашкарча колхозашеи совхозашеи 15-гІа сентябрь тІаккхоачаш зябь еш лаьтта ахара план 18—27 процент мара кхоачашъяьяц. Цул совгІа соахкачул лоархІамболлаш кІезигагІа а аьхад лаьтта; Омскии Тюменскии областаша 25—28 процент, Новосибирски областо 15 процент, хІаьта Алтайски краяс алхха 12 прцоент мара кхоачашъяьяц зябь еш лаьтта ахара план. Цхьабакъда иштта эттача хьало сатем боабац цу районерча юртбоахама органий, колхозий, совхозий хьалхле лелаерий, из туш да зябь еш лаьтта оахилга кхы лакх ца луш лоха латтарах а.

Лаьтта кийчдара 'хьал кхы дикагІа латтац Томскии Кемеровскии областашкарча. Удмуртскии Башкирскии АССР дуккхача боахамашка а Іальмате во латт зябь еш лаьтта оахилга Казахски ССР-е. 15 сентябрь тІаккхоачаш зябь еш аьха лаьтта деррига а 14 процент мара дац цига, хІаьта укх тІеххьарча пхе дийнахьа аьхар алхха 496 эзар гектар мара яц. вешта аьлча цхьан Оренбургски областе аьхачул кІезига дукхагІа.

Мехка малхбоалерча районашка аьха гуйран лаьтта тоаде кІезига ха йисай. ХІанззехьа а де йиш мел яр де деза зябь еш лаьтта оахилга сихде. Цхьаккха ди дІадахийта йиш яц тІагІертта болх ца беш. Колхозашкеи совхозашкеи низ бола техника а опыт йола кадраш а я. Балхаш доагІача тайпара дика вІаштІехьа даьхача, техниках чІоаггІа овсарле йолаш бизза пайда ийцача, шоай ханнахьа ялат чуийца, доакъар кийчдаь, хьатІадоагІача шера ялат дІаде лаьтта кийчдаь яргья уж, яла декхарийла а я. ДикагІа долча боахамий хьокхамах хІара колхозеи совхозеи деча балхий график оттайча, бригадаштеи къаьстта болча трактористаштеи дийнахь-бус, е пхе дийнахьа йоагІа задане увттайча, уж кхоачашъелга вІаштІехьа даьккхача бакъахьа да.

Гурахьа ялат дІаде деррига лаьтта ший ханнахьа кийчдар — колхозийи совхозийи юрта боахама органий хьалхле лелаерийи специалистийи керттера декхар да. 1960 шера ялат чІоаггІа хьувкъийтара керттерча гІулакхех цхьа гІулакх да из.

П. ЗАБАЗНЫЙ,
СССР-а юрта боахама Министерства лаьттанцарча гІулакхий Керттерча инспекце начальника заместитель.

Доазол дехьара

Болгаре правительства заявлени

СОФИЯ, 25 сентябрь. (ТАСС). Селхан укхаза кепа теха араяьккхай Болгаре Халкъа Республика правительства заявлени.

Цу тIа йоах, Болгаре правительствои болгарски халкъи чIоаггIа раьза да берриганеша а деррига герз дIадаккха, аьнна ООН-а Генеральни Ассамблее 14-ча сессе Советски правительствос оттаяьча декларацена. Деклараци — Iалаьмате дика исторически документ да. Цу тIа яхар чакхдаьккхача дикагIа тоалургда адамий вахар. Из программа йизза йоагIаш я. Ший лоархIамга а чулоацамга а диллача чIоагIа йоккха я из.

Машар а машаре дахара а политико маяххара Болгаре Халкъа Республика правительствос хьаллоац Советски правительства никъ.

Болгаре Халкъа Республика правительство теш, берриганеша а деррига герз дIадаккха, аьнна Советски правительствос яь предложени Балканерча ерригача правительствоша, дерригача доккхача а зIамигача а мехкий правительствоша хьаллоацаргхиларах, йоах юххера йистейоалаш заявлене тIа.

Цудухьа Болгаре правительствои болгарски халкъи дизза тIехьа да дерригача адамий хьашташ а машареи халкъаш машаре дахареи долча хьашташа а маяххара йола берриганеша а деррига герз дIадаккха, аьнна яь Советски правительства предложенеш хьаллаца.

Шера 660 эзара тонн цемент

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА. Карсдорфе цементни завод хьалъеш латтача. Деррига балхаш да дьаьнначул тIехьагIа цу заводо хIара шерра 660 эзар тонн эггара дикагIа йолча цемента ергья.

Центральбильда сурт.

Советски Союза машара политика нийса хиларах дола цхьаькха а бакъдар

ПАРИЖ, 25 сентябрь. (ТАСС). Герз дIадаккхара хьакъехьа йола Советски Союза керда предложенеш гIоръяьнна я, яхаш язду кIиранна цкъа арадувлача «Франс нувель» яхача журнало. Цунах лаьца иоккха статья язъю цо. Цо белгалдоаккх, ше хьахиннача хьалхарча деношка денз Советски Союзо машара политика лелаеш хилар. «1917 шера, СССР хьа ма хилланге а, халкъашта юкъе машар оттабе деррига мехкаш тIахьехаш Ленин кхайка хилар. 40 шу даьнначул тIехьагIа, космосе бода никъ биллача Советски Союзо хьахьекхар, ше Iалаьмате чIоагIа низ болаш хилар. Цхьабакъда, Советски Союзо массаза а шолха доацаш дийцад адамаш машаре дегIадаккара тIехьа, вай ханарча Iилманна карагIдаьннар наха низ бара а тIема а гIулакхага дIа ца дахийтара тIехьа ше хиларах»,— яхаш белгалдоах «Франс нувела».

«Темуаньяж кретьен» яхача кIиранна цкъа арадувлача католически журнало берриганеша а деррига герз дIадаккхарах йола Советски план ювцаш мукIарло ду, из «план уйла тIаозаш я цул совгIа, цо яхачох тIема бюджетара мукъаяьнна средстваш дерригача адамий вахара-хьал тоадеча дIаяхийта йиш а хургьяр», яхаш.

Будапешт. Чепельски металлургически завода хьатIаотташ йолча улица тIа, балха смена йистеяьнача хана.

Д. Сиклаи (МТИ) сурт.

Чехословаке — СССР яха нефтепровод йиллар

ПРАГА, 24 сентябрь. (ТАСС). Кралевски-Хльмец яхача города (Словакия) районе Чехословакеи советски доазон тIа, советски территоре тIарча нефтепроводах хьакхеташ, нефтепровод йилла йолаяьй. Цу нефтепровода хьалхара участок — Кралевски-Хльмецера Братиславе кхаччалца йола 400 километр 1961 шера болх бе йолалургья.

Нохч-ГIалгIай драматически театр кердача сезоне

Укх шера Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой культурни вахара чухь чIоагIа дог гIоздоаккхаш гIулакх хиннад. Республика столице Грозне хьа а дийла болх бе доладеннад Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театр.

Юхаметтаоттадаьча театра творчески лард хинна дIаэттар халкъа дукхабезаш бола къама искусства къаьнагIа бола деятелаш: Нохч-ГIалгIай АССР Халкъа артисташ Я. Зубайраев, А. Хамидов, М. Бадуев, Нохч-ГIалгIай АССР Заслуженни артисташ А. Исаева, Т. Алиева, Е. Ганукаева, артисташ А. Ташухаджиева, З. Исакова, Х. Мусаев, иштта кхыбараш а.

Театра составе чубаьхкар художественни самодеятельностера талант йола кагирхой. Къонача артисташа А. Дениева, М. Хадзиева, Х. Нудушева, Я. Исаевас, С. Ильясова, М. Шовхалова шоаех дика театра болхлой хургхилар хьахьекхад. Къонача художественни коллектива творчески балха керте дIаэттар сцена дика опыт йола режиссераш: М. Г. Минаев, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Г. М. Батукаев, Л. С. Горькая. Цар театр юхаметтаоттадеш а хьалхара спектаклаш оттаеш а боккха болх бир.

Актерски труппа а цун художественни кулгал а вIашагIделлачул тIехьагIа керттера дар репертуар я. Репертуар вIашагIйоллаш театра кулгалдора хIанз а кулгал а ду идеологически дешай хьакъеха йолча вай парте решенеша. ССКП XX а XXI а съездий решенеша, иштта: «литературай искусствай халкъа вахарца айхха бувзам лоаттабара тIехьа» яхача партийни документо.

Театро ше юхаметтаоттадаьчул тIехьагIа хьалхарча сезоне ялх спектакль оттаяьй. Эггара хьалха оттайир Х. Ошаева драма «Асланбек Шерипов» Нохч-ГIалгIай халкъа турпала А. Шерипова революционни а тIема а гIулакхаш дувцаш йола. Цул тIехьагIа юха кердаяьккхар 1938 шера оттаяь хIанз а зрителашта чIоагIа дукха езаш йола гуржий драматургий Нахуцрашвилеи Гамрикелеи «Майра Кикила» яха комеди. Вай воккхагIа волча поэтацеи драматургацеи Н. Музаевца цхьана «Эггара хьамсарах бараш» яха, вай республикаи Дагестанеи колхозникашта юкъера социалистически яхь а доттагIал а дувцаш йола пьеса оттайир. Театро оттаяь А. Х. Хамидова «Совдатти Дауди» яха пьеса ширача Iаьдалах юхе дисача воча, зуламерча гIулакхашца къовсам лоаттабеш я. Сезон йисте йоаллаш оаха оттаяьй ши пьеса: хIирий драматурга А. Токаева «Дог доаха кIантий» яха колхозни вахарах йола комедии французски драматурга Ж. Б. Мольера «Хиланза ца воалаш хинна лор» яха комедии.

Театра коллективо дукха болх бу республика къахьегамхой культура хьашташ кхоачашдеш. БархI бетта къонача театро 205 спектакль оттаяьй, царех 143 юрташка а оттаеш. Денгара-денга чIоагIлуш латта юртарча зрителцара бувзам театра дика оагIув я. Театр каст-кастта районашка ух. Спектаклаш районий централшка меттел юрташка а, хIаьта аьхки полевой станашка а увттаяьй. Лоаццача хана шийх чIоагIа безам а болийтаб дукха а цезадалийтад театро. Тха спектаклашка дIадахача сезонах 35 эзарнел тIех саг хьежав. Цу гIулакхо тха творчески болхлой керда толамаш даха дегаш айдаьд.

Кердача сезонага кийчлуш оаха тхоай керттера терко таханарча заман саг сцена тIа дIахьокхара тIаяхийтай. Соахкарча сезонах оттаяьча спектаклел совгIа гарггарча хана оаха оттаергья керда пьесаш: туркменски драматурга Г. Мухтарова «Дезала сий», хIирий драматурга Хубецоваи Хугаевеи «Софе илли» яха комеди. Зрителаша чIоагIа къоабалъяь тIаэцаргья нохчий драматургена лард елла волча С. Бадуева «ПаьтIамат» яха пьеса. Кердача сезона репертуара юкъе я Д. Фурманова «Мятеж», Л. Митрофанова «Дегаш доагаш хила деза», А. Закеи Н. Кузнецовеи хулиганашцарча къовсама хеттаяь йола «Ши бос» яха пьесаш. Эрсий классиках оаха дIахьокхаргья Н. В. Гогола «Женитьба», А. П. Чехова цхьан актах йола пьесаш. Цул совгIа театро моттигерча драматургашца хадданза болх бу. Театро лерхI гIалгIай драматурга И. М. Базоркина «Тамара» яха пьеса оттае, А. Х. Хамидов театра сатирически комеди язъеш ва, Грозне нефтяникех керда пьеса язъеш ва Н. Музаев а.

Спектаклий идейни а художественни а боарам лакхбарал совгIа театро ший декхар лерхI юртарча художественни самодеятельноста а иштта дукха ха йоаццаш вIашагIделлача Наьсарерча гIалгIай халкъа театра а новкъостал дар. Оаха тхоай декхар лерхI зрителашцара бувзам кхы а чIоагIбар, цун хьашташ дикагIа кхоачашдар, зрителашца конференцеш ярца, царна отчеташ теларца.

Театра творчески балха ший лертIа хьалаш хилийтара республика организацешкара цIенхаштта новкъостал эш. ХIанз оаха болх беш йола клубе театра хьалхашка латта декхараш кхоачашде торо хилац. Художественно-технически цехашта болх бе эша помещенеш яц, сценически техника а ков а дац, декорацеш лоаттае моттиг а яц. Цудухьа театра сцена йола оагIув эргаяккха еза.

Къилбаседа-ХIирий къама театра санна текст эрсий меттала доаккхаргдолаш радиофикаци е еза тха зрительни зале а. ТIаккха тха театре нохчий мотт ца ховш бола зрителаш а ухаргба.

Театра коллектив кийча я ший берригa творчески низ, хьаькъал, талант вай безача зрителий—коммунизм хьалъерий хьашташ кхоачашдара дIадала.

Сийсара «Асланбек Шерипов» яха пьеса а оттаяь керда сезон дIайолаяьй театро.

Х. ШАИПОВ,

Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра директор.

МАССАНЕ А ДЕКХАР

Цхьанне шоллагIчун къахьегам буача, цхьан адамаша шоллагIа дараштa тайп-тайпара низаш деча, адамашта мукъале йоацаш, бакъдари нийсхои кIезига йолча мехкашка къоали, нах бовхилгеи, боабелгеи кхыдола зуламаши дукхагIа хул.

Капиталистий мехкашка цаIаш фабрикаш, заводаш, эзараш гектараш лаьтташ, миллионаш, миллиардаш мах бола кхыдола рузкъаш шоай доалахьа долаш бIаьхий нах ба. ШоллагIа, дукха а дукхагIа бараш шоай доалахьа цхьаккха хIама а доацаш, цу бIаьхийча наха чулатташ болхлойи, батракаши, кхыбола къахьегамхой ба.

Адамашта дахара мел эша хIама а хозне а къахьегамхоша хьаду, хьадаь дикагIа мел дар дуараши, хозагIа мел дар леладераши, къахьегамхошта а цар хьамелдаьчоа а доалдераши, цхьаккха адамашта эша хIама кха ца деш лела адамий-жуккарташ бIаьхий нах ба. Мехка деррига политически доал а царга да. Шедар хьадеш бола къахьегамхой, меца, хьога, бIеха, къе, хала лел, хIаьта жуккаргаш санна цхьаккха хIама хьа ца деш, даьр дуаш бола бIаьхий нах барстарах, бизарах хьаьрбаьнна лел.

Цу тайпара хоарцо дукха хиларо, нийсхо, мукъале ца хиларо, адамашта юкъе моастагIал дол. цар оамалаш толхаю царна бIеха уйлаш чуйохк, во гIулакхаш Iоаду, сабар, эхь, эздел, сий дIадоаккх, тайп-тайпара доккхий а кагий а зуламаш дебаду.

Из бакъдолга дика ту капиталистически мехкашта юкъе эгтара йIаьхегIа йолча США лелача гIулакхашка хьежача. Хьалха президент хиннача Гувера йоах судебни органаша баьча лоархIамах США-ра зуламаш чот са йоацаш сиха дебаш хиларо унзар боах американцаш.

1939 шера, США хIара 28 секунда, цхьаьцца доккха зулам деш хиннадале, 1959-ча шера цу тайпара доккха зулам ду хIара 12 секунда. Цу юкъа къоалашеи тайп-тайпарча зуламашеи мехка деш дола зе 15 миллиардагара 22 миллиард доллартa дIакхоачаш айденнад. Из да США правительства шера йолча бюджета кхоалагIча даькъата кхоачаш.

Къаьстта чIоагIа дукха ба США къоалаши зуламаши деча наха юкъе бераши кхувш боагIа кагий нахи. 1956-ча шера доккхий зуламаш а даь лийцача наха юкъе 42 процент барайттара ца боалаш бар. 1958-ча шера автомобилаш локкъаярах лийцача наха юкъе 64 проценти, чIеташ а доахаш къоалаш дарах лийцачарна юкъе 50 проценти, кагий къоалаш дарах лийцачарна юкъе 48 проценти, 17 шу даланза кагий нах хиннаб. ХIаьта укх шера хьалхарча 7 бетта нах боабарах лийца 16 шу даланза бола кагий нах 30 проценти, 16 шерагара 20 шерага кхоачаш ха йола кагий нах 26,7 проценти дукхагIа ба цу гIулакхашта 1958-ча шера лийцарел. Къизача, халача паччахьа хана тайп-тайпара къоалаш, зенаш, зуламаш дукха дар вай мехка а.

Коммунистически парте а цун сий долча баьчча В. И. Ленина а хьалхленца хиннача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце помещикаш, капиталисташ, кхыйола цIиймергаш, цар харц Iаьдал, бокъонаш, гIулакхаш мехкара дIадаьхар, деррига Iаьдал болхлой, кхыча къахьегамхой бе делар. Цунца цхьан саго шоллагIча сага къахьегам буилга дIадаьлар. Масса а долча къама, доккхачоа нийсса зIамигачоа а, шоай Iаьдал оттаде, боахам тоабе, культура лакхъе бокъо елар, къамашта юкъе доттагIал оттадир.

Цу тайпара мехка бахача наха а къамашта а юкъера гIулакхаш бакъдолчунца, нийсхонца хувцадаларо, адамашта юкъера хьагI цабезам, во оамалаш, уйлаш дIаяьхар, фабрикаш, заводаш, лаьтта, рузкъа, мохк, хозне деррига а вай — къахьегамхой да яхача кхетам тIа а адамаш доаладир. Цо торо елар коммунистически парте хьалхленца вай мехка боахам а культура а дунен тIа цхьанна а мехка ца хиннача тайпара сиха, дика тоаде а мехка социализм оттае а, цунца къоалаш, зенаш, зуламаш, кхыдола во гIулакхаш дикка лаьгIде а.

Цхьабакъда дIаяхача замах юхейиса во оамалаш, гIулакхаш кхыдар ше-шегIа дIа а далац, е цкъаьннахьа дIа а доахалац. Уж дIадаха дуккха а ха еза. Цу гIулакха парте чIоагIа къа а хьег.

ССКП XXI-ча съезде ше къамаьл деш нов. Н. С. Хрущева аьннад капитализма юхедиса во гIулакхаш шешегIа дIадаларга доадоахаш дагIа йиш яц, бIаьхийча наха юхейисача воча оамалаштеи, гIулакхаштеи, уж лелаераштеи духьал берригача къахьегамхой уйла а, кхетам а, низ а баккха беза.

ДIадаха дезача воча гIулакхашта юкъе доккха дакъа лоацаш да къоалаш, довнаш, кхы цу тайпара наха а мехка а зенаш, зуламаш деш дола хIамаш. Царна духьал къовсам лоаттабе а цар фу хоададе а декхарийла милици, суд, прокуратура хинна ца Iеш, дукхагIа долча даькъе баха нах, къахьегамхой коллективаш я. Бахача наьха, къахьегамхой коллективай дикагIа низ кхоачаргба хьаькъалца, кхетамца шоашта юкъера къоалаш, довнаш, зенаш, зуламаш дIадаха.

Вай мехка бахача наьха, къахьегамхой коллективай, къаьст-къаьстача наьха хьашташ цаIаш да. Мехкаца, къахьегамхой коллективаца цхьана гIабоахаш водача сага вахара, лелара, балха, кхыча гIулакхашта диках ка йоал, из наха лоархIаш а царна юкъе сий долаш а хул. Мехкаца, заманца, къахьегама коллективаца уйла а гIулакхаш а доаца саг, царца а ца водаш, новкъазара лела гIерта саг, дикаца тьына валац. Къуй, довнаш ду нах, базархой, жуликаш, хулиганаш коммунизм хьалъеш боахкача вай мехкарча къахьегамхошца торлургбац. Уж нах вай мехко беш латтача боккхача балха новкъарло ергйоацача баха беза.

Цхьабакъда вай мехка зуламхошта таIазар делга кхы де хIама ца хилча деш гIулакх да. Цига дIаккхачалехь мамогга къахьега деза харцахьа гIерта, Iовдал саг кхетаве а из бакъахьарча новкъа ваккха а. Из гIулакх кхоачашде боккха низ болаш я коллектив. Ховш да наьха безам боалаш, наха во могадеш, сийдоацаш лоархIаш долча хIамах массаварг а къехкаш хилар. Цун лоархIам а беш, шоашта юкъера харцахьа лела нах кхетабеш, тоабеш къахьегамхой коллективаш дуккха а я.

Цу тайпара нах кхетабара а тоабара а хьокхам луш болх бу Сталински областерча партийни организацеша. Цар прокуратура а, суда а, милице а болхлоша советски законаш наха дIадовзийташ докладаш, лекцеш ешаш болх бу. ХIаьта зуламаш деш харцахьа лелача наха духьала беррига а къахьегамхой, цар коллективаш йоах. Эггара хьалха, дукха доккха доаца зулам даь саг берригача къахьегамхой собране тIа а хьийхье, цо даь во хIама цигга дувц. ДукхагIа йолча хана во хIама даьчох цу собране бехк баьккхе е цунна выговор йий из суде ца вохийташ тоавелга шоашта тIаэц. ТIехьарча цхьан шереи ах шереи цу тайпарча болхлой собранеша 800-нел дукхагIа саг, судеи а ца вохийташ, шоаш тоавергволаш хьаийцав, цул тIехьагIа царех саго зулам даь моттит а яц.

Иштта кагий зуламаши, во хIамаши даь нах суде а ца бохийташ, уж тоабелга юкъерча собранеша шоашта тIаэцаш балхаш деш промышленни предприятеш а, совхозаш а, колхозаш а дуккха я. Собранерча дуккхача наха во хIама дарах чIоаггIа бехкбаккхар, наьха безамах валар, наха юкъе сий довр чIоагIа Iаткъаш хул, цудухьа цу тайпарча балхо зулам дужадара чIоаггIа дарба ду.

Шии тайпара оттадаьд Дагестански АССР-е зуламаши во хIамаши леладеча наха духьала берригача къахьегамхоша къовсам лоаттабар. Цига зулам, во хIама даь саг ерригача юрта собране вех. Болх бе а ца тугаш харцахьа лела цхьа зIамига саг Бургамах-Махьи яхача юрта бахача наха кхайка шоай собране тIа а вийха аьннад: е оаха санна болх а беш, харцахьа а ца лелаш ваха веза, е юртара дIаваха веза хьо. ЗIамигача саго, хIанзчул тIехьагIа харцахьа а леларгвац со, наха санна болх а бергба аз, аьнна юрта дош деннад, ше яхар кхоачаш а даьд.

Цул совгIа, цу юрта бахача наха лаьца ваьллачара цIавена саг юрта собране а вийхе, во дар кхы тIа мах кхоачалда хьона, аьле цунна ловца а баьккхе, во хIама, зулама цхьан сага меттел, берригача мехка а во а зене а долгах из дIаккхета а вий, хIанзчул тIехьагIа миштa, сенагIа ваха безам ба хьа, аьле хоатт. Цо шийдар хьадийцачул тIехьагIа цунна кхы а эша хьехам бий, вахара эша новкъостал а дий тоаву.

Во оамалаш, довнаш зуламаш дIадахара боккха лоархIам болаш да пенгазеташа болх бар, хIоккхама агитаци яр, радиоца царна къовсам лоаттабар.

Вай Нохч-ГIалгIай республике довнаш къоалаш, кхыдола зуламаш тIехьарча хана дикка лаьгIденнад, цхьабакъда хIанз а долаш да. ХIаьта ерригача республике хулача зуламех ахнел совгIа дараш городе Грозне хул. Дукха къоалаш, довнаш, зуламаш гIалгIай районашка а хул.

Зуламаш геттара дIадахара а, уж хургдоацаш лекцеш ешаш, докладаш, беседаш еш эсала болх бу прокуратура, суда, милице органаша а, моттигашкарча парте а, культура а организацеша а.

Цхьабакъда цар массане а даьчоах зуламай фу хоададара бокъонца чакхдаргдац, цу лазарца бахача наха, къахьегамхой коллективаша хьаькъалца, кхетамца чIоаггIа къовсам ца лоаттабой.

Нохчаша-гIалгIаша дика кхетаде деза къоалаш, довнаш, кхыдола зенаш зуламаш даьча эхь, эздел, сий доацача наха мел боккха тийшаболх баьб, дIаяхача хана а хIанз а, шоашта а берригача наха а мехка а. Сий доацача наха деш дола зуламаш шоайх а берригача мехках а додалта кхетаде деза берригача къахьегамхоша. Зуламаш деча нахах хьаькъалца, хьехамца тоалургвар тоаве веза, тоавала ца тугар наха а, мехка а зулам дергдоацача ваккха веза.

Нохчаштеи гIалгIаштеи юкъерча дуккхача эздийча, сий долча оамалех, гIулакхех дуккха лазараш а во хIамаш а доахк. Вешийна, гаргарча, вовзача сага, хьаьша новкъостал а гIулакх а ду нохчаша а гIалгIаша а. Из эзделца да дика да. Цхьабакъда шийна а, наха а, мехка а зенаши зуламаши деш вола воша, воша вац, гаргара саг, гаргара вац, хьаьша, хьаьша вац, уж берригача наха а мехка а во дар, тийшаболх беш бола моастагIий ба. Воша вале а гIо де, гIулакх де мегаргдац зуламаш деча сага. Цунна гIо даьр а иззаморт ва, иштта лоархI советски законо а. Зуламхочoa деш дола гIо, новкъостал хьаькъалца, хьехамца, зулам дергдоацаш из кхетавар да, цул совгIа дола гIо, гIулакх даьр ше ва, е кхетаве везаш, е таIазар де дезаш зуламхо.

Гаргалел тIехь а, хьоашал тIехь а зуламхошта новкъостал, гIо деш, царгахьа озабезам беш, нах, масала доаладе ца дезаш, дукха ба къаьстта нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе. Уж а вожаш санна, дукха эрга боацаш зуламхой ба. Цхьаболча зуламхоша деш дола зуламаш, берригача наха а мехка а зе, тийшаболх хуле а, шоашта болча пайданна деш да. Цхьабакъда царна гIо дераша ду гIулакх шоай Iовдала, шоашта а мехка а зе хуллашехь деш да. Цу гIо дерашца бе беза эгтара чIоагIа-гIа кхетама болх. Къуштa, зуламхошта гIо, новкъостал дераш, уж къайла кхухьараш ца хуле къоал а зулам а де йиш яц.

Нохчий, гIалгIай къахьегамхошта лайча, зуламхой совцабе а уж дIабаха а йиш я. Лакхе йийцача селий юрта санна юрта а, колхоза а совхоза а, промышленни предприяте а собранешка зуламаш во хIамаш леладу нах тIа а бехаш зуламаш, во хIамаш леладарах, къахьегамхоша беш бола болх ца барах, берригача наха а мехка а мел зе-зулам хул уж дIакхетабича, хIаьта дIахо во хIамаш леладар шоашта къахьегамхоша мотийтаргдоацилга дIахайтача уж совцаргба.

Партийни, комсомольски, советски, профсоюзни организацеш, цар кулгалхой декхарийла ба берригa нах, къахьегамхой коллективаш зуламхошта духьал яха. Массаварг духьал ваьлча мара цIенденна дIадаргдац зулам а во хIама а. Из гIулакх чакхдаккха кхыча городашкара, предприятешкара, юрташкара, колхозашкара цу балха опыт хьаэца еза.

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Дешархошта книжкаш эш

1-чеи 4-чеи классашкара дукха дешархой ба Назрановски районе учебникаш доацаш. Укх шера вIалла а денадац дохка 1-ча класса гIалгIай меттала книжкаш. Эрсий меттала дола букварь а дац 1-ча классерча дешархошта кхоачам болаш.

Дешара керда шу доладенна дукха ха яьннай. Учебникаш доацаш бераштa дика дешалац. Из гIулакх кхы а дIахо иштта латте дешара Iаткъаргда из.

РайПО председатель нов. Куркиев сихагIа хьажа веза цу балхага, хилийта деза дешархошта эшаш дола учебникаш.

М. ЕВЛОЕВ.

Бераштa дукха еза пьеса

ЧIоагIа дукха еза бераштa нохчий писатела А. Хамидова язъяь «Сийна ткъам бола кхокха» яха пьеса.

Укх шера Республикански тенакий театро 26-за оттаяьй из тайп-тайпарча юртбоахама районашка. Цигахь пхи эзар бер хьежад цунга.

Геттара дукха веза бераштa денал дола Бикату кхо воI, Лечеи, Леми, Кюри довнал болх шоай наха таIазар деш волча Хожаца. ТIаккха цул котбовл уж. Иштта наха зулам деш бараш эшабу цар.

Цу тайппара, цу пьеса дика кхетам лу бераштa. «Денал долаш хила, наха эшар де, дика дар мара дега чу ма леладе», — йоах цо.

Шоай ролеш дика ловзаю тенакаш лелаеча артисташа Бисханова, Закриева, Магамадова, Муслиева, иштта кхыбараш а.

Спектакль дика оттаяьй Республика заслуженни артиста Батукаева. Художника Листопадова хоза тоа а яьй из.

Кастта республикански театре керда сезон йолалу «Сийна ткъам бола кхокха» яха пьеса а оттаеш.

А. ЛОБАНОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

28-ча сентябре: 7.20 — «Реактивни самолета никъ — беседа (эрсий меттала); 8.20 — «Марси Венереи аргIан тIа» — беседа (нохчий меттала); 8.35 — «ДIадийннар хьийкъа хьалкхедара эггара дикагIа дола хьал» — беседа (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Концерт. 17.00 — «Радиоладувг1архой письмоех оттаяь передача» (эрсий меттала); 17.20 — «ССКП ЦК Пленума накъа долхаш» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — «Шалински района художественни самодеятельноста концерт; 18:00 — «Вахаре бода никъ» — очерк (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — Кагирхошта йола передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

29-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — «Транспортни машинаш хьаераш болча» — передача (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 17.00 — «Мишта лоархI дино кхалсаг» — беседа (эрсий меттала); 17.20 — «Iа гаьна дац» — беседа (гIалгIай меттала); 17.35 — Дацаговси Исаеваси иллеш оала концерт; 18.00 — «Комсаш чуэцаш латт» — передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Марксизми-Ленинизми религех дувцар» — беседа (нохчий меттала); 19.30—Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

30-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35— Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 17.00 — Лакхерча классашкарча дешархошта передача (эрсий меттала); 17.20 — «Советскии Китайскии халкъий доттагIал» — беседа (гIалгIай меттала); 17.35 — Концерт; 18.00 — Мехкдаьтта болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — Юртбоахама болхлошта передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«№ 13 йола боча вар».**
Долалу: 10, 12, 2, 4 ,6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«№ 13 йола боча вар».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30. 4.30. 6.30, 10.30,

ЗIамига зал № 2 — **«Аннушка».**
Долалу: 9, 1, 3, 5, 9.
«КъайлагIа тохкам».
Долалу 7.

ЗIамига зал № 3 — **«Аннушка».**
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15. 7.15, 9.15.

Ерригача 4 зале керда английски фильм
«Королевство Кэмпбелла»

«Родина» яхача кинотеатре

Iан зал — **«№ 13 йола боча вар».**
Долалу: 10.45, 12.30, 2.45, 4, 5.45, 7.30, 9.15.

Ахкан зал — детский сеанс **«Улица цIаьхха хулача хIамаех хьалйиза я».**
Долалу: 6.15.
«Ши нана».
Долалу: 7.20, 9.20.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23: ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске — 2-30-91; партийни вахареи экономикан отделий — 2-25-72;

СФ02359 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Заказ № 5845